КОНТРОЛЬНЫЙ ЭКЗЕМПЛЯР

ШИНАРДИ.
20
август,
1968 шу.
№ 100 (4580).
Мах 2 кап.

Масса а мехкашкара пролетареш, вІашагІкхета!

СЕРДАЛО
(«Свет»)

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай обкома, Нохч-ГІалгІай АССР Лаккхехьарча Советан Министрай Советан орган.
Орган Чечено-Ингушского обкома Коммунистической партии Советского Союза, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР.

АРАДУЬЛ
1923 ШЕРА ДЕНЗ

ТОАЕ ЛЕКЦИОННИ ПРОПАГАНДА

КПСС ЦК апрельски Пленума решенеш тІа белгалдаьккхад хІанз социализманеи капитализманеи юкъехра къовсам латтача хьалашка идеологически болх къаьстта чІоагІа тоабе безаш хилар. Цу даькъе доккхий деккараш хьалхашка латт лекционни пропагандана а. Из идеологически балха лоархІаме участок я. Укх шера июнь бетта Москве хиннача «Знание» общества V-ча Ерригсоюзни съездага КПСС Центральни Комитета дахьийтача моарпал тІа йоах:

«Знание» общества членаша партена новкъостал ду наьхьегамхой Іилман мировоззренох кхебара, марксистско-ленински теоре знаненца советски нах кийчбара, парте политика кІоаргга кхетае уж Іомабара, коммунистически идеалашта, советски патриотизмана, интернационализмана мутІахьа хургболча уйланца уж хьалкхебара».

Уж бехктокхамо деккараш дика кхета а деш, «Знание» общества вай республика дукхача организацеша кхетамца вІаштІехьбаьккхаб шоай болх.

Ешна лекцеш дукхагІча даькъе хетаю КПСС XXIII-ча съезда решенешта, пятилетка проблемашта, В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара, къахьегамхоша коммунистически кхетам балара. «Знание» общества дукххача организацеша чІоагІа теркам тІабахийтаб Ленина бахарахи гІулакхехи, цун сийлахь йоаккхача теоретически тІехьаленех, цун васкеташ кхорчашлеш тхан мехко лоаттабеча къовсамах дукхагІа лекцеш ешара. Цу хьакъехьа семинараш, методически конференцеш яьй «Знание» общества республика правлене президиумо. Цига чІоагІъяьй ешаргІйолча лекцей тематика а.

Марксизма - ленинизма теорена, Ленина идеяшта пропаганда яра болх къаьстта дика вІаштІехьбаькхаб «Знание» общества Урус-Мартана районни организаце. Цига кхетамна пайда эц «Ленин хІанз а дийнабарел дийнагІа ва» яхача киноле кторех. В. И. Ленина хетаьча сийрешка грамзапнев тІа дІаязьдьча Ильича къамаьлага ладугІ.

Сунженски, Наурски, Гроэнерча Ленински, Старопромысловски районашка дика вІаштІехьбаьккхаб дайм болх беш йолча лекторей, халкъа университетий болх, шерра мокъейоадаьй ленински чтенеш.

Нах чІоагІа раьза болаш тІайийцар КПСС ЦК апрельски моллокин Пленумий решенех, СССР Лаккхехьарча Совета IV-ча сессе материалех лекторий бригадаша республика районашка йийша лекцеш.

ЛоархІаме да кагирхоашта юкъера кхетама болх тоабара «Знание» общества правлене Президиума сецамах чІара бетта хургдолаш кагирхой Ди оттадаь а.

Лекционни пропаганда тоаярахьакхехьа кхы а дукха ду ца йиш я. Цхьабакъда, кІанз а дукха да кхоачамбоацараш. Дукхача моттигашка хІанаерча деккараша дІадеккхача тавпара вІаштІехьбаьккхабаш болх. Ачхой-Мартана, Советски, Шаьла районашка ханнахьа ешаш лекцеш, кІаьта ккьяррий чулоацам эсала а хул.

ШагІара лектореш вІашагІйоахийта эсала латт Наьсарен районе. Атеистически лекцеш кІезига еш Сунженски районерча цхьайолча юрташка, масала, Первомайске, Мужеча, Оалкхана. «Знание» общества цхьайолча районни организацеша лерттІа кийчъе кагирхошта лаьрхІа йола лекцеш.

Дукха кхоачамбоацараш да лекторски ваграш кийчъяра балха юкъе а. Лекторий говзал лакхъяра гІулакх а лерттІа вІаштІехьдаьккхадац.

Цу тайпара кхоачамбоацараш кхы дІаьо да йиш яц. Шенхаштта тоае еза лекционни пропаганда. Кертера теркам тІабахийта беза ешача лекцей идейно-теоретически боарлакхбара, лекционни пропаганда Іилман дарда тІа вІаштІехьякккхара. «Знание» общества республикански правлени, иштта районни организацеш деккарийла я шоашта хьалхашка латта деккараш сийленца кхоачашдергдолаш болх вІаштІехьбаккха. Чулоацам кІоарга болаш, дика кийчъяьи хила еза лекцеш. Иштта лоархІаме да лекцей тематика шеръяр а.

Къаьстта теркам тІабахийта беза лектораш кийчбара. Уж хила беза шоай гІулакх кІоаргга довзаш дезаши. Лектора говзалах тайша дукха да. Лекци ешарах чакхдала гІулакх, дагахь санна из ладувгІарий дег чу юнаш ене. Юьца тема кІоаргга йоашхаши хьалхашка латта деккараш кхоачашде къахьегамхой оарцагІбоахаши хила деза лектора дош. «Знание» общества республикански правлене Президиум деккарийла я лекторашта даим методически новкъостал лоаттаде.

Къаьстта теркам тІабахийта безаш гІулакх да кагирхошта ешаргІйолча лекцей тематика кхетамца вІаштІехьякккхар.

ХІана кхачкара балдаш дІахоьш долча хана лекционни болх кхачка баьхка беза. Кхашкарча механизаторашта юкъе декаш хила деза лекторий дош.

«Знание» общества республикански правлени, общества районни организацеш деккарийла я В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара юбилейна хетаяь лекционни тематика кІоаргга уйла яь вІаштІехьякккха.

КПСС горкомаш, райкомаш, юкхьаьнарча партийни организацеша лекционни пропаганда тоаяра дениа терко е еза.

«Знание» общества Ерригсоюзни V-ча съездо ше КПСС Ленински Центральни Комитетага дахьийтача моарпал тІа дош делар, «общества берригача членаша, коммунисташа, парте боацараша политически Іилмани знанешта кхы а шерагІа пропаганда ергхиларах, шоай вахаригІулакхаши коммунизм хьалъяра практикана айхагІа дуваргхиларах дІахо а, парте кулгалца коммунизм котъяккхар духьа лоаттабеча къовсама сийлахь-доккха гІулакх тешаме кхьоргхиларах».

Шеко яц республика лекционни организацеша, берригача лектораша уж деккараш сийленца кхоачашдергхиларах.

Сунженски района Орджоникидзей цІерагІча колхозе дикагІа болча шофераршта юкъе хьоахавеш ва Гайтукиев Ахьмад. Ший машинаца гаьнарча участкашкара 180 тонн ялат чуделад цо. Кхашкара ялат чуккхухьаш хиннача шофераршта юкъе эттара дикагІа къахьийгад Ахьмадa. Из бахьан долаш массехкаьзза совгІатах даьд, ахчан премеш тийннай цунна.

Сурта тІа: колхоза дикагІа вола шофер Гайтукиев Ахьмад.

И. Пожаев сурт.

АХ БУТТ ХЬАЛХА

Горагорск. (Телефонаца) Къаьстта дика къахьег укх шера «Горскнефть» мехкдаьтта промыслови управлене мехкдаьт тахоша. 16-ча августа, бархІ бетта план кхоачаш а еш, боккха къахьегама толам баьккхаб цар. Мехкдаьтта промыслови управлене къаьстта дика къахьег Милодоров Виктор Тихоновичи Данилец Евгений Митрофановичи керте латтача цхьоалагІчен шоллагІчен промыслай коллективаша. Цар хьокхамеш кхы а лакхагІа да.

А. ЧУРИЛОВА,
«Горскнефть» НПУ плановой отдела инженер-экономист.

ХУРГБОЛЧА ХЬУВКЪАМА

ТІадоагІача шера хьувкъама лаьрхІа юртбоахама культураш хІоаре-кийчо еш ба Шаьла района «Автуринский» совхоза механизатораш. Гурахьа дувча ялата 3 эзар гектар латта кийчде декхарийла ба уж. ХІаьта кІаьа, групповой хьисапе балхаш деш цхьайтта агрегат я. Пара хьисапе еш латта. Ерриге тракторашка тоаьь хиларех кхашка сейца лаьтац. Из бахьан долаш совхоза механизаторий ховцача хана 1800 совгІа гектар латта оха еІаштІехьдаьнад. Къаьстта дика чаккхдаьннад латта ахара балхаш пхелагІча отделене. Ялат чуйца мукъадаьлча дерригa латта аха даьннад хІанзе. Цигара йоаллаш а кхоалагІча отделене лаьтташ аха йолаелар ерригa трактораш. ХІаьта хІана шекара латта а ахa доаладд латт.

Махулла сихагІа латта аха лаккхара ях бахьначa тракториста юкъе хьалхаьа лоаш хьайоагІа механизатораш, Мудаев Ширваьи, Сайдулаев Iусам, Бегиев Хьамзат. Оахача латтах кІоартал массаза а 27 сантиметр а йохаш, шоай сменни задани 120—130 процент кхоачашъю цар.

Совхоза специалисташа баьча тІахьожамо хьахьокх массеки да доаллаш а хІанз силоса хьажкІаш фунйца латта аха йолаеторо хургйола.

М. РАШИДОВ.

НИЖНИ ТАГИЛ. Европе йоккхагІа йола 2700 куб чухоша доменни пишк болх бе йолалийтa ах шу кхоачаш йоацаш ха мара йисанц. Балха темпаш тІа-тІа лаккъю тагильчанаша, домна-Іалаьмат ханал хьалха болх бе йолаялийтар духьа къовсам а лоаттабеш. № 6 йола доменни пишк хьалъерий коллективо 140 процент кхоачашъю задани.

СУРТА ТІА: чоп лоаладеча чура дІайха фо арауххийтарг вІашагІйолаш бa хьалхалаттача бригада членаш «Тагилстрой» треста монтажникаш Золотов Владимир, комсомолец Бостанжиев Николай, Буликов Сергей.

А. ЗОЛЬНИКОВА,
ТАСС фотохроника.

ГІУЛАКХАШ ЭРГАШ ДА

Укх шера бІаьстай яхьье чІоагІа хало эзар тха кхаш леладераша, къаьстта «Ингушский» совхозе, соакха гурахьа аханза дисa дукха лаьтташ хилар йахьан долаш. Цу юкъа тІа боахамашка аькар ворхІ эзар гектар лаьтта, хІаьта гурахьа ялат дІадийнача кийс эзар гектар лаьтта минеральни удобренеш тайсар. ХІанз ялаташ чуйца а баьнна тІадоагІача шера хургболча хьувкъама терко еш ба кхаш леладераш.

Ялаташ кхедарга диллача, хІаьта иштта хІанз кхашка деча балхашка хьежача а чІоагІа эргаш да «Кавказ» яхача колхозеи «Ингушский» совхозеи хьехкхамац, цудухьа цар болх вІашийсбе лов сона. «Кавказ» колхоза кхаш леладераша, хьайбай боахама болхлоша шера-шера кхоачашду шоай производственни деккараш. Из царна карагІдоал боахаме болча дикача къахьегамхой йоагІача бесса йоакко ярах. Цудухьа тешшаме кхоачашду шоай деккараш мутІарерчар. Бизза пайда а эцаш кхомболаш лелаю боахама доалахь йола вуриъттa комбайн. Ялат чуэца долалдача цу саькате кханка аралъхар уж. ХІаьта «Ингушский» совхозе 50 комбайн я. Царех хьалхарча деношка болх баьраш 35 мара яьцар. Вожаш комбайнераш ца тоьаш е лерттІа ремонт яь ца хилар бахьан долаш массех ди тІехьа мара болх бе йолаяланзар. Цул совгІа болх бІарчача дийнахь бацар цар.

«Кавказ» яхача колхозе вуриъттa комбайнаца барайтта дийнахь 3910 гектара тІара ялаташ чуаца аьттув баьлар, хІаьта кхозза дукхагІа комбайнаш йолча совхоза 6420 гектара тІара ялаташ чудара 29 ди йишар.

Аьттув боалийташ йола культураш хиннача гурахьа ялат хІадерах, лаьтта агротехника бекъошаша маяххара гІулакх лоаттадарах хІара гектара тІара юкъера лаьрхІача 19 центнер кабоал ялат чуйиар колхозхоша. ХІаьта уж боккоцаш телхаьньча, совхоза кхашка 14 центнер мара ялацар, е планал кхо процент кІезигагІа.

Ала дезаш да, ялат хиннa кхаш оасарах, хьалдикъа хиларах ялат оарда 10—15 комбайн деньа йохаш хийвалга. Цул мІаж да шера-шера лаьтта воча агротехниках леладеш хилар.

«Кавказ» яхача колхозерча тхьаь трактора дукхагІъераш къаьсннай. Дале а уж кхоабу гурахьа дувча ялаташта, аьба хиарахьа лаьтташ аьха бовла. ХІанахьа совхозе шозза дукхагІа я тракторашт. Дукхача даькъе уж укх тІехьарча шерашка боахамо нийца а я. ХІаьта а цІаккха а хинпахьа шоай лаьтташ аьхa боалац совхозе. Из бахьан долаш даим тІехьадаьхе мара дІадувш гурахьа ялаташ. Цу гІуланхо хьувкъам чІоагІа лохбу. ХІаьта, колхозе дІадув фу хІара шера эргадоах. Шоай боахаме Іалашде йиш йоалар кхычахьара тІаьхьа. Цу боахаме соакха гурахьа дІадийначох 70 процент фу пхьоалагІча классах дар. ТІаккха «Ингушский» совхозе дІадийнар 30 процентагара дІаяккхар шолагІчен кхоалагІчен репродукцех дар. Доахача классах дола фу хІадийнача чубахьа хьувкъам а эцаш хулаяга массадена хоаш ма дий. Тоалуш да ала йиш йолаш дац фу Іалашдара гІулакх укх шера а. Колхозе фуна лаьрхІа Іалашдаьча ялатах хІанзале дІадуьча боарамга кхоачадаьр 80 процент да. КхоалагІчен шолагІчен классах да, дале а совхозе 15-тІа августе кийчдаь даьккар ворхІ процент мара дац. ТІадоагІача шера хургболча хьувкъама кхерам тІетуисаш да из гІулакх.

Совхоза кхашка болх во беш хилара керттера бахьан да йола техниках бизза пайда ца эцалга. Шин сменах хІанз тракторашка болх байтара 30 механизатор тоьац боахаме. Цу бахьанах итт трактор вІалла болх ца беш. латт. Цхьараш товеш я. Цудухьа совхоза шоватьа трактора хІанз лаьтта оахача, кхьдола балхаш деча гургІац ахаш мара. Цар хІара агрегатага болх хьабайташ хичча дийнахьи бусм 400 гектар лаьтта аха вІаштІехьдаргдар. ТІаккха цар оахар 100—150 гектар мара дац. 15-ча августе укхаш аьха яьккхар йиъ эзар гектар я. Гурахьа ялаташ дІадераи аьби дерригa аха деза лаьтта 13400 гектар да. Нагахь санна хІанзале совхоза кулгалхой оарцагІа ца боале царна бІарчча буттa хьа эшаргья гурахьа дувча ялаташта лаьрхІа лаьтташ аьха даташта, хІаьта аьб ахара — шозза дукхагІа.

Механизаторий кадраш да тоьара, техника доал во дара керттерча даькъе бехке вар совхоза керттера инженер И. А. Калпаков ва, цу даькъе шоай деккараш кхоачашдеш бац отделенешкара управляющеш а, механикаш а.

1969 шера дика хьувкъам кхебара хІанзе терналъе еза гектахьа ялат дІадуергдола участкаш. Уж дІаде деза силоса лаьрхІа хьажкІа, ялата-бобови, гидуаргаш, шекара свекла хиннача участкашка, цудухьа уж кхеньи участкаш сиха мукъадаха, дика аьха кийчье, удобренешца хьаьнье еза. ХІаьта соакха гурахьа ялат дІадийнача укх гурахьа ялат дІадувлга хилийта йиш яц.

Ялат чуэнача хана «Сердало» газета тІа йоагІаш йола критика йир «Ингушский» совхоза кулгалхошта. Цул тІехьагІа кхашкара болх тоабара тхоай хургдир оаха. Цхьабакъда «Ингушский» совхоза коллектива балха Іаткъам да ахаш вай даьке дийна бахьанаш цхьан дийнахь дІадоаладургдолаш дац. Цудухьа деннa терко е еза цу гІулакхий. Колхоздараштa доалаха укх совхоза лаьтташ. Цар балха опытах пайда эца хьажа беза совхоза къахьегамхой. Механизатораш кийчбара хІанзэ курсаш вІашагІйохка еза, техника лерттІа доал де деза. Цунга даим шин сменах болх хьабайташ хичча шаккха тІехьдургдац кхашкара балхаш.

А. ДАСКИЕВ,
МалгІобина района юртбоахама управлене мерттера ег- [redacted]

Фельетон

АЬРДАГІЪЯЬННА МОРХАШ

ХЬЕККХА касарах хІа Іодиллача чІоагІа раьза хилац, йовх Наьсарен морхаш. Цар бІарг массанахьа а кхоач, дала да царех хІама лочаъаде.

Царна ховргдаш моттаги тхьо гектар хиллал долча кхай тІара хІа шорттига хьекха Іодиллар «Экажевский» совхозе ялаташ чуйлача хьайхарча денашка. ХІакІа дар из! Дошо йолаш санна хетийтар цо Шолжа, Наьсар-Кертетіахьара берда оагІув. Хоуваьан ишта хьайкъаб хьажа веначунга эггара хьалха из ІІахьокхар. ХІаьггара фу мичахьа кхеду ваш аьлча, цуна тІахьокхар шелт. ялаташ чуэца мичахьара лолалургва цо аьлча, цунгахь лостабове морта. Уралатташ доккхадаллийта йиш яц из: хилал йоаргья, хьекха ловсар а дахийта арда деза из, аьнна жаткаш яхийтар цига.

Боккхача безамца хьекхар из комбайнереша Дзейтов Мухтарени Хидриев Махьмадеи. Дукха ла езачар царна цу кхай тІа йахха дошо касараш Іодахха ТІаккхi жаткаш дІаяхийта групповой метод я аьнна, хьаьккари ордари цхьана долаш хІа хьакха кхычахьа бигар уж, из докъадаллалца.

Цхьа бутт хиллал ха аьлар. Ймдача касарех шоллагІа «хьувкъам» хьатІабала болабелар, царна юкъе гІелла урагІъахар баьцаш. Цу баьпаша вІайхадаьха касараш бІарга ца гуш юхе гІоллa тІехбувлар, кхашка пикъ мел бодача, машинаш дІа-хьа хехкар укхазарча кулгалхоша, агрономаша.

ХІаьта хІанз кхыча тайпара дувц цар из. Массахана а турзал доахлаш хиннад цу участки тІа, хьалувцача веих. Дийлахь а бус а, миччa хана, хьо цигахь хьежаш Іаьрна морхаш латтар цу моттиге. Массанахьа сийлда маьх хьайпаш хоса хулаш хиннад, бакъда цу участка тІа латташ дий сегаш гІен мара хІама хулаш хиннадац. Иттаза, тхьоаза хьо санна догІа севшаме а хІачу а хехха из хІа кІаьхара дахкха аьнна комбайнаш кІийлен ахийтай укхаза. ХІаьта а маоэий ферто Іаьржа тиьаш ла лостабийла юхадаьккхаш хиннай. Іалашгара «сагІа» деха ца Іаьна агрономаш цу гІулакхах ца а тешаш, массанахь а дахахуогла уж. догІаш яхиш шоай совхоза центральни усадьба коа бІоагІаш тІа ятІача приборашка хьажа удаш хиннаб хІара ІуйIранна масса миллиметр догІан хий Іаймах хьаже. Цу чу тІахам хулеш хиннибаи.

Хоаша аьнча, хорагІа баьха хиннаб кулгалхой, специалисташ цу дийнахь а бус а массанахьа а малх хьежача хана, седкъий доьгача хана мичахьара ух ца хоаш цу цхьан метта тІа а ухаш йоссагІал деладаьча морхаша.

Ха дІаьхар. Районa масса боахамашкара тхоай-тхоай ялаташ чуийца даьннад, ялаш хоалаш ухар. ТІаккха цу совхоза Экажевски юртарча отделенера хІама хьавпар.

ВІалла дага ца хохаш дикв хила а мегар из чуданаза дола хІа мук оардагІбаьннабецаре. Цо вардевнача хІи хьаж ера юрта. Фул из яхаш шоайла дувца баьлар нах шорттига. Иштта аралъяр тхан чурв но.

Дага а доагІаш хиннабаш цу кхай тІа дІатІаваьлча дега хиннабохан. Шедгаш санна сона хаьжаш Іаьрна а деннa шоай мертІахгех сов деза хиларах каг а деннa лаьттах тегал, косилкашна хьакха мегаргйолча баьцанта юкъо дади касараш.

Декхa йистера (хьаххагІа хІа чуийцачар) кха йолаьнй из участкаш. Нохарашта новкъа ха касараш. Цудухьа царех йоалла хьовнав хьа а йоаккхийла цар. кхацІен а йолла аьнна комбайнаш ахийтай цига. Царна хьалъэцача йерриха касараш. Ахаш дадийс.

Дина хиннa кІа фийташ а да «морхаш» хьаба, хІиргаш хьалтІеІадьнна. Хьатта заведующе отходаш а аьна мара хІазна тигац не кІа. Кхьча тайпара эца йиш а яц, дукха ялаш уж-м гектара тІара пхьоагІалхаьа го баьккхача-цхьа тележка. Ший ханнахьа чуийцанепаре 16—17 центнер кІа даргхар. Пайда бий цун «морхаша» ца тІа комбайн хьатІа ца ялийтача. Из кохкаделнаьий хьежаш «цІлкторг» а сегаш цахаклаш догІа Іочумехкадаьл-кх цу аьрдагІъяьннача морхаша, бехке баваш кІалхаобаха гІерташ. ХІаьта а техкача чана лараш-м хьакорайоагІаргья. Ялаташта къиэал иштта тесса йите йиш йий-теш?

М. ЗАНГИЕВ.

ХОЗАГІА, ДИКАГІА

Вай мехка дІаккаьча ца Іеш, дезал араккьарча мехкашка дІакхоач Нохч-ГІалгІайчен «Терек» яхача фирма чуйоагІача фабрикаша, филиалоша, цехаша арахеца мебель. Цу фирме эггара йоккхагІчарех цаІ а Березкин Сергей Николаевич керте латта букъбетта гІандаш деча № 2 йолча филиала коллектив. Укх тІехьарча массех шера болх рентабельни ца беш, паччахьалкхена зе деш хиннай из. Цу гІулакха дукха уйла йир фабрика кулгалхоша, инженерно-технически болхлоша, новатораша. Белгальяьхар болх тоабара чаккъяхка еза дукха мероприятеш. Уж ханнахьа чакхъяьхар. Цох хьахиннар дика да. Рентабельно болх бе йолаелнай фабрика. Укх шера паччахьалкхена баь пайда 6 эзар сом да.

Цох кхоачамбаь Іе дага бац фабрика болхлой. Шахо кха а шоай болх тоабе лерхІ цар. ХІанз цига арахецаш дараш шин тайпара гІандаш мара дац, хІаьта кастта цига арахеца лерхІ цхьакха тайпара букъбетта гІандаш. Дикалга диллача керда арахеца гІандаш дукха дикагІа хургда, — йоах цо, Березкина. ХІанз цига болх беш йола ши цех вІашагІхоьта, керда станокаш оттае лерхІ. Цул тІехьагІа цхьан цехера шоллагІча цехе кхахьа ца дезаш, цахаддаш дІагІоргья букъбетта гІандаш дара процесс. ХІанз бетта арахецаш дар 20 эзар гІанд долча из мероприяти чаккхъяьккхача цу юкъа 30 эзар гІанд арахецаргда.

Хьалха дІаккхача хана дахчан маьженаш йокъаеча цеха коллективо кхоачамхиллал бедал ца хилийтар бахьан долаш ритмично дІабодацар фабрика болх. Фабрикерча цехашка хьадеча гІандашта маэшна бедал хилийта торо хилацар сушильни цеха коллективо. Сушильни цеха хІанз модернизаци еш я. Цул тІехьагІа шозза лаккхургья цун къахьегама эффекте, 15—16 дийнахьа буса йоккъаеш хинна дахчан хІамаш 8 дийнахьа буса йовъаергья цига. Цу гІулакхо а дикка пайда бергба предприятена.

Фабрика рентабельность боарам лакхбара, паччахьалкхена дукхагІа пайда бара чаккхъяха лерхІаш дукха мероприятеш я. ХІанз арахецача гІандий букъбетта моттиг кІаьда а хургйоалаш, шлифовани хилийта лерхІ. Цу гІулакхо хІара гІандага дІабоала мах 1 сом 3 кепиг лахбергба. хІаьта гІандий дикал лаккхагІа а хургья. Цул совгІа гІандаш хьадеча дІайодача картона метта фанера дІаяххийтаро а боккха пайда бергба производствана.

Боккхийчар хьашташ кхоачашдарца цхьана фабрика болхлоша дика кхоачашду берий хьашташ а, кастта царна лаьрхІа фоца юза шараш арахеца керда цех болх бе йолалургья фабрике. Из шу чаккхдалалехьа уж цига арахеларгья 10 миллион совгІа. ЦхьоалагІча январега кхачалехьа цу кердача продукце фабрика коллективана 10—12 эзар сом пайда бергба, хІаьта шера 40 эзар гаргга сом пайда бергба цо.

Уж лоархІаме балхаш чаккхдолхача хьинаре дакъа лаьцад фабрика рационализатораша. Укх шера кийч а я, производства юкъейихьай иттех рационализаторски предложени. Цар баь пайда 4 эзар совгІа сом да. Шахо кхы а дикагІа творчески къахьега лерхІ рационализатораша.

Фабрике арахецача продукце марка сий лакха лоаттадара а чІоагІа къовсам лоаттабу болхлоша. Цахаллаш тІахьожам лоаттабу тІахьожама технически отдела болхлоша, мастераша. ХІара сийрайна продукце дикала ди хул. Цига дІайовзийт дикагІбарий опыт, продукце дикал лаккъяра чаккхъяха еза мероприятеш. Цех доккха беркат даьннад. Зинченко Леонида Савельевич керте латтача цеха болхлоша цхьаккха факкхат долцаш саратовски методах арахец продукци. Фабрике метта ле фирме а эггара хьалха цу методах болх бе йолаенначарех я из. ЦхьоалагІча сентябре денз цу методах болх бе кийчлуш я Шинкаренка Василий Федоровича кулгалла шоллагІча цеха коллектив а. Иштта шоай болх цар вІаштІехьбаккхарах укх шера цхьа рекламаци кхаьчаци фабрике арахийца продукци саккхат долаш а аьнна.

Планированен экономически стимулированен кердача системага ялa кийчлуча фабрике керттерча хьокхаме лоархІ реализаци яь продукци. Из хьокхам а дика ба фабрика. ВорхІ бетта планал совгІа дІаякхьийта продукци 7 эзар сома мукха я. Къахьегама оасарле плана 8 процент тІехкхоачашъяьй. Укх бетта уж къахьегама темпаш кхы а лаккхъяьй фабрика болхлоша. Хьалхарча ах бетта планал совгІа арахийца букъбетта гІандаш 900—1000 да.

Доаха къахьегама толамаш дика дале а фабрика балха Іаткъаш цхьадола кхоачамбоацараш а нийсалу Ермоловски хьуна хІамаш чаккхйоахача комбината коллективо хьакхухьийта бедал брак йолаш хул. Дукха ха йоалцаш цу комбинатера хьоалагІча сортах 9 кубически метр хьува хІачаш ера, уж гІандаш хьадеча пайдала йоацаш хилар. Цо даь зе 2700 сом да. Цу тайпара гІулакх ца нийсдалийтара тІахьожам лоаттабе лаьрхІад фабрика болхлоша.

Б. НОСТОЕВ.

ПАРТОРГАНИЗАЦЕЙ ДЕНАЛ ЧIОАГIДЕШ

ПАРТИЙНИ балха тIе къастта йоккхача доархIаме за партийни балха стиль, формаш, методаш эргайоахаш тоаяра дош. Ше хIара дечна беча балха тIа парте Заводской райкомо ког гIортоза ю юххьанцарча партийни организацеех.

Промышленноста тайп-тайпара доакъош да Заводской районе, царех керттера дараш мехкIаьтта чакхлоахари мехкIаьтта химии а долаш. ЧIоагIа дегIаенай энергетика.

Итт эзар гаргга КПСС члени кандидати юкъе а болаш йола 200 совгIа юххьанцара партийни организаце чуйоагIа Заводской районни партийни организацена. ДоархIаме а болаш общественни производства цхьа участок яц хIанз районе партийни организаци йоацаш. Укх тIеххьарча хана дикка алсамъяьннай цеховой партийни организацеш партийни группаш. Уж хIанз 600 совгIа я районе.

Белгалдаккха доагIа, парте райкомо боккха организаторски политически болх бар бахьан долаш дикка чIоагIагIен йоккхагIен хиннай юххьанцара партийни организацеш партийни группаш. Масала, КПСС XXIII-гIа съезд хиначул тIехьагIарча хана 250 совгIа саг тоаххийттав промышленноста предприятей юххьанцарча партийни организацешта. Цу тIа а, КПСС мугIараш юкъе ухарех дукха а дукхагIбараш доархIамегIарча профессех бола боахлойи инженерно-технически болхлойи ба.

КПСС XXIII-гIа съезд хиначул тIехьагIа парте райкомо дикка тоаяьй юххьанцарча партийни организацешта кулгаллара методаши стили, дукхагIа теркалду цар гIулакхаш, царна практически новкъостал ду, доагIар дизза хаадех партийни группай партийни организацейи секретарашкара. Цу дакъе кIелигача доархIаме дад райкома аппарата, штате йоацача отдела болхлой, райкома членаш юххьанцарча партийни организацешка кулаши партийни группашка кхоачаши хилар, кхоачамбоацараш хьагучадаха царна новкъостал деш а уж дIадоахргдола наьхъаш дIахьокхаш а хилар.

Масала, парте райкома инструктора тов. Л. Л. Шутовас, ше «Нефтезиванчасть» яхача завода партийни организаце яха йолча хана, гучальяккхад, механосборочни цеха партийни бюро секретара тов. В. М. Воронцова партийни собранеи бюро заседанеи протоколаш нийсея хан-хакнахьен ца уттадеш, парте членски взносаш хьанйсча гIалаташ деш; кхьола нийса доаца хIамаш лелаеш хилар. Тов. Шутовас организаций йолчча моттиге дIа а яха новкъостал даь нийсденна гIалаташ дIадоха а кхы дIахо уж ца дувлийта а.

Ховш да, хIара юххьанцара партийни организаци денал долаш хулга партийни организацей секретараш, бюро членаш, берригаш коммунисташ политически кхетам лакха болаш хилараш, принципиальность йолаш, кхоачамбоацарашца машар боаца хиларах тийна доага. Нагахьа санна коммунисташ массанахьа а — производстве а, общественни дахаре а, быте а — хьокхам тераш организатораши хилча, цу тайпарча партийни организаце хьнар тешаме айлу.

Из тергол а деш парте райкомо чIагIагIа уйла тIайохийт партийни организацей кулгаллеча кадараша беча балха. Цу гIулакхна партийно-политически балха практика, боахамеи общественни организацешта кулгалдара дешаш лувнаш каст-каста семинараш ю юххьанцарчен цеховоши партийни организацей секретараша.

Опыте тьадьокх дешара за форма нийса хилар.

Массанахьа а дахрхIа оттаьча цхьан планагIа семинараш елга нийса на хилар гучадаьнад. Цу гIулакхо дагадохийтар партийни организацей секретарий дешар тифференцированно вIаштIехьдоаккхилга.

Парте райкомо къастта уйла тIайохийт духхьашха керже секретараш вешара юкъеоара. Массала а яхар мо, отчетно-хожаний собранеш чакх ма дьалинге а семинар ю царна партийни строительствай партийни балха практикай дешаш дувцин. Дешара деннах латьна дьича, парте райкома хет, цунна юкъеоза безараш кевIа керма юххьанцарча партийни организацей секретараш хинна на Iеш берригаш юкъеоза беза дьина. Цудухьа, массаш а квартале цкъа цхьан дийнахь, е шин дийнахь семинар ю берригача секретарашна. Iомадеш долча дешара тIьежа ю семинараш е парторганизацей беррига секретараша цакъа доацаш е халкъа болхамеза цхьан тайпарча доакъой группаш шо-шоай йолаш.

Масала, юкъарча семинаре дийнар дош — «Коммунистически къахьегама тIехьарча йолама кулгаллара дакъе партийни организаце доархIам». Семинаре шоай опыт ювцаш къамаьлаш дир Новогрозненски мехкдаьтта чакхлоахача завода парткома секретара тов. А. Атарукова, предприятей дукхача кхыча партийни организацей секретарашеи кулгалхошеи.

Ший практически гIулакхашка юххьанцарча партийни организацеех ког гIортолга ю парте райкомо, царна новкъостал эу технико-экономически хьоккхамашта анализ кIоаргагIа е, къахьегама овсарле лакхъяра, продукцеа деккарга дIабоза чах лоххбара, продукце дикал тоаяра, производственни процессашта комплексни механизаци автоматизации яра дешаш нийса къестадe. ХIанз ерригача партийни организацеша Iомаеши пайда эцаш я планированеи экономически стимулированеи кердача систем тIа довларна дуваленна хьелалуш йола керда торонаш, мероприятеш кийчъян политико-кхетамеи организационно-партийнии болх тодбара, кадрай шейни боараш экономически гевзали лакхъяра. Планированеи экономически стимулированеи кердача система тIа доваларца дуваленна промышленни, гIишлоний, транспортни партийни организацей секретарий семинарашка дийцад укх тайпара дешаш:

«Предприяте технико-экономически хьоккхамашта анализ яр — партийни кулгаллара керттера дехкар»; «Продукцега дIабоза мах лоххбар — планал совгIа руакъа Iоадеогдола хьаст»; «Къахьегама овсарле лакхъяр — продукци дукхагIа арахепара никъ».

Iилма-технически пропаганда Iеина цхьана, партийни организацей секретараша, предприятей кулгалхоша, специалисташа дакъа а лоацаш, парте райкомо районни экономически конференци йир укх темаца хеталь: «Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам производствана юкъебахьар», «КПСС XXIII съезда решенешка хьежжа Iилма-Тохкама организацешо производствацa лоттабу бувзам чIоагIбар».

Партийни организацей секретараша беча практически балха дукха пайдапа хIамаш делар Iоамь партийни балха опыт Iомадаран вIашагIтохараи парте райкомо чакхьаьккхача семинаре. Семинаре къамаьлаш дир КПСС обкомеи горкомеи отделий заведующеша, парте райкома секретарашеи отделий заведующеши, юххьанцарча партийни организацей цхьаболча секретараша.

Парте райкомо чакхйоахача дукхача мероприятешца новкъостал ду партийни организацей организационно-партийнии политически болх тоабара, боахамеи политически дешаш къестадеча хана цар доархIам лакхбара.

Парте райкомо шой балха тIа керттерча декхарех цаI доарх ше яь а лакхе латтача партийни органаша яь а решенеш кхоачаш миштa ю хьожаш цахаллаш тIахьожам лоаттабелга.

КПСС XXIII-ча съезло могаль, лакхе латтача партийни органаша — парткомашеи юххьанцарча партийни организацешеи отчетош телар санна йола форма лелаи парте райкомо, Цу хана кхоачамбоацараш белгалйахарах тоьам беш дац гIулакх, шега массала а яхар мо, хьалхашка декхар оттаду отчетага хьожачеи из шацачеи хана дикагIа йола опыт хьалIашагIтохара, кхоачамбоацараш хьагучадахари дIадахарам, керда дIадехарий боаранга кхоачабеш болх айбара партийни организацена новкъостал де.

ТIаьйца решенеш кхоачаш миштa ю йоьхача дакъе лацара тIа-тIа дукхагIа юкъеузз специалисташи Iилмахойи, хIаьта миштa къахьегама квалифицированни викалаш, экономически анализаш ю, социологически тохкамаш ду.

Проверка яра маIан—гIулакх вIаштIехьдоккхар, практика хIагIерта Iомаяр, ленински дешаша аьлча, «болх дIа миштa оттабертба вхача гIулакха» инструктированни яр. Парте районни комитето дечa хьесапагIа, дика вIаштIехьбаьккхача тIахьожамо йиш хулийт, цхьан оагIорахьара, гучадаьнна кхоачамбоацараш дIадаха, вокх оагIорахьара — хила тарлуш дола кхоачамбоацараш гIалатанш ца хилийта.

Халахете а, цхьайолча партийни организацеша из дицдьйт. Партийни тIахьожам цхьайолча юххьанцарча партийни организацешна тIагIолара кхетабу, сихха-сихха тохкам барах, хьадагаеххача тайпара справкаш оттадрах кхоачамбий бут.

Парте районни комитето активе новкъосталца къовсам лоаттабу цу кхоачамбоацарашца. Аьнача дош хилар — партийни балха керттерча принципех цаI. ТIаьйца решенеш кхоачаш миштa ю хьожаш лоаттабу тIахьожам боккхача доархIаме ба халараш кхеечa, шийна тIабиллача балха хьалхара хIара коммуниста бехктохкам лакхбеча. ТIаьйца решенеш кхоачаш миштa ю хьожилга беррига-ча коммунистий гIулакх доархI парте райкомо. юххьанцарча партийни организаце Устаро администрацие боахама гIулакхашта тIахьожам лоаттабара дакъе шийна еначa боккъонах биза пайда эцийта гIерт на. Цу гIулакха партийни собраненка каст-каста лаьдувгI боахамий кулгалхой отчеташка, экономикана, коллективана кулгаллара стилаш методашта кIоаргга анализ а еш.

ТIаьйца решенеш кхоачаш миштa ю хьожаш проверка яра практикана юкъейихьай райкомо къастта шой картотека. Цунга гIолла райкома аппарата болхлошa даим зуш райкома а лакхе латтача партийни органий а решенеш кхоачашъелга малагIча хьал тIа да.

КПСС XXIII-ча съезда, ЦК Пленумий решенешка хьежжа, районни партийни организацена хьалхашка латта декхараши райовера гIулакхаши теркал а деш оттаю райкомо шой перспективни план. Керттера уйла тIайохийт кхоачашдензадаргдоацаш хьалхашка эттача декхарашта, хIаьта цул тIехьагIа белгалъе дьярдIар кхоачашделга Iалашдергдолаш йола хьадаь мероприятеш.

ХIанз В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара сийна тIаьйца социалистически декхараш кхоачашдара, марксистско-ленински хьехама пропаганда кхы а шерагIа йоаржаяра боккха организаторски политически болх беш я парте райком, юххьанцара партийни организацеш.

И. ОЗДОЕВ,
КПСС Заводской райкома секретарь.

ПЯТИЛЕТКА ТЕМП

КЕРДАЧА пятилетка плана хьакъехьара парте XXIII съезда Директиваш вай мехкарча а доазол мехьарча а миллионаш болча наха чIоагIа уйла тIа а ухийташ йоацхаш хинна вIалла дукха за а ец аьнна хет. БархIагIча пятилетканa йолча заданеша проашта гергач тIаухар, вай мах гIаздкувлар, шоай Советски Даьхенах доккхал деча цар дегаш кура доалар. ХIаьта вай модегаIена, массе хана а санна, планаш кхоачашъмолургйолаш хилараx шоаш шех хилар дувцар, хьалхе а уж юкъагIъмсаргйола хов шоашта йолар.

ХIанз, пятилетка хьалхарча аx юкъагIа советски экономика дегIаахарах хьахинараш дайдалолаш, вай цун шоллагIа ах юкъ йолайолаш, «шейхоша» хьалхе а хов шоашта ыьхараш йолаше хет. Пятилетка хьалхарча юкъагIа экономика дегIаахарах хьахинарех ког гIортолга а еш, темаш бенна аьа йиш йолаш да: вай халкъа боахам ка мехкаьа а юлаш дегIаух. Дукхача доакъоша кхьметтел съезда Директиваша белгалъьяряд а сихагIа йола темпаш карайнйа.

Алхха-укх шера ялх бетта чухьа промышленни продукцена реализаци хьй шера планах лерхIаш хиначул 4 миллиард сома гаргга дукхагIа. Кашахала а юлаш дегIаух езача-йоккхача индустре доакъош а санна, миттa потреблене товараш хьалдега а. Цу тIа а дегIаахара темпаш вIашйн гаргаухаш а лаьт. Из я пятилетка доархIамерча башхалонех цаI. Дика сихъеннай бахача цахах хIара сага сиха кхоача реальни доходаш дегIаахара темпаш. Нагахьа санна семилеткагIа шера юкъера лаьрхIа йолча шера темпех 3,7 процент хулаш хинадале укх пятилеткагIа шера 6 процентага дIакхаьчай уж. Алхха хьалхарча ах шера бахача нахьа дтчан доходаш дIадахачи шера цу юкъагIчарей 10,4 процент дIаъькъьннай. ХIанзe иийра бола къахьегамхой низ а дегIабенаб. Укх шера алх бетта чухьа соахкарча цу юкъагIарчул 20 процент трикотажни изделеш, 24 процент холодильникаш, 21 процент телевизараш, 11 процент мебель, дукха а кхыдола товараш дукхагIа ийзаь цар.

Вай халкъа боадам дегIаахар сихлу фактораш мел маьже я хара дIаахача пятилетка ах юкъагIча экономически дегIаахара цхьайола башхалонаш низа мегаргьа.

Хьалхара башхало я пятилетка йолаялар мехка чухье доккхий экономически гIулакхаш деча — производствени планированни экономически стимулировании яра керда методе юкъеяккхуьнга чакхдаьккхана цхьана нийсдалар. Бакъдар аьлча, цу заво ерригa а 43 заводаш кара-и йолаеннанар кердача тайпара болх бе. ХIанз, моахк пятилетка шоллагIча ах юкъагIа чубоннаболаш, 20 эзар предприятии чулаьцай реформа. Цар даькъа кхоач ерригача промышленни продукце объема кхаь дакъах ши дакъеи пайда дизь дакъах кхо дакъеи. Реформа принципаш юкъехуь машинашъа, транспорта, — форта флота ерригача предприятеша, цу тIарча флота дукхагIча предприятеша. Кхетта гIоплаланъяра гIулакха а юкъехьоргйолаш я реформе. Кердача хьалашкарча предприятей болх эггара теркамегIа йола итог хила мег коллективаш, шоай шайбохи зайбенн моллагIча наьхах нь а кходчанье а ма гIертаю производствага укхийтараш экономически хьоккхамашца нийсле Iомалуш хилар, кхоу болаш, пайда болаш болх бе гIертаз хилар. Укх шерах хьалхарча ах шера халкъа боахаме йарча дIальрхIача пайда вIашйн дийсе йиш йолча цахьегIа доархIам 17 процент дакхбеннай, хIаьта промышленносте — 18 процент.

Экономика дегIаахара шоллагIа башхало юкъдетш а производствага дешарьяшко дешла кучанахарца хиларца. Боахама кулгалхой, инженери экономисташ инженерия служба цхьаегIа а йолаш продукци тоалмагIа хилийтараш кердаллакхараш дукхагIа уйла тIаазййта баьннай. Из процесс экономически реформа хьоаьай: дика продукци дукхагIа тетташ ча кулий, хIаьта цуна аттагIа реализаци а цлу. Йоккха роль йолаш да парчачхьаллахеи дикала знак кхоачаьча тоадаргIча продукце фирма мазхош тIанетташ хилар а.

Продукце опытни аттестаци чакхьаьккхай 20 министерства 70 предприятe. Ерриге а 330 изделен аттестаци яьй, царна юкъе я Iанара турбинаш, дизелаш, автосамосвалаш, геттара нийса болх бу станокаш, электродвигателаш, дукха халкъа потреблене товараш, продуктиш. Министерствий предложенегIа 1968 шера 2.300 изделена аттестаци ейта лаьрхIад. Чакхдоаккхача цу доархIамерча экономически гIулакхе кхы а лакхагIа айбергба производствог технически боараш, къахьегама культурани технически дисциплинани лакхъе новкъостал дергда.

Къахьегама коллективашка хIанз тохкамаш деш латт пятилетка хьалхарча ах юкъагIа баьча боахама балдах хьахинараш, — кхы а эффективнегIа болх бар лухьа. Ше къастта йола уйла тIаухийт хIара къахьегама сахьтах овсарегIа пайда наьбара. Москван предприятешка, масала, бола хенах пайда айбарга, къахьегам вIаштIехьбаккхара боарамга общественни хьожилга чакхьоах. Столица къахьегамхоша хIаиллехьа а 138 эзар совгIа предложени еннай, царех 68 эзар юкъенхьа тIайннай, 23 эзар чакхйоаккхача кхаьча а я. Экономисташа аьча доархIамашка эйллача, из йиш хулийтаргьа балха за боарри овсарле кIезига йолаш хIахийтара бетта 600 эзар нормосахьат гаргга кIезигагIа хилийтa, къахьегама овсарле дикка лакхъе.

Ялье доаллашонни ниьонетта а уйла тIаухийт производства технически тоанашагIа хилийтара, хIаьта цо, болх бераш дукхагIа а ца хулийташ, продукци тIа-тIа дукхагIа арахецa йиш я лулийт. Укх шо тхьохан бенчай Ясланвски Лихачова цIерагIча автозавода коллективо. Деталаш йоагIайе а йоцьарчай доацаш гIакхухьилга вIаштIехьдаккхара, конвейерни транспорт юкъехкахьара, духкхача мугIарегIа вIашкаувттаяра, склашка механизмаш лелаяра чотах кхаь шера чухьа халча бахкех 1.500 болхло мукъадаьккхав, къахьегама овсарле 34 процент лакхъеннай.

Общественни производства аффективность лакхъе йиш я кердача линий, агрегатий, автоматически линей мощностанш сихагIа карарьяккха наькъапа я. Керда агрегат сихагIа проектни режима тIа ма ид, сихагIа юхаметтаоттаргза из хьалъерга дIадехар. Западносибирски завода металлургаша практически гIулакхашца хьалъоьвад боль бош йолча нормативе ма сихагIа каралвор йиш я керда агрегаташ. Нормех хоина проектни режиме тIа шийка ёз из болх бе болалайтачул тIехьагIа 30 бутт бальча. ХIаьта Запсиба металлургаша из вIаштIехьдаьккхад 6 бетта-пхеза сихагIа!

Пятилетка шоллагIча ах дакъе Запсиба бола бе йолалургьа кхы а кхаь домна-Iалашит, шо бола кхоь конвертерии цех, кхоь коксови батарей, прокатни стан. ХIаьта металлургашка лаартIад чотала хана 2—5 эза сихагIа керда агрегаташ проектни мощностага кхоачe. Цо йиш хулийтаргьа пятилетка шоллагIча ах дакъе кхы тIа я 450 эзар тонн чугун, 400 эзар тонн гаргга болата, 120 эзар тонн прокат кхыла. ХIаьта нагахьа санна мехка ерригача заводашша из дика хIаволадаь гIулакх хьалдоане, дукха хIана тIа ца хоалаш кхы тIа а массеж миллион тонн металл кхоачаргда Даьхена. Из доаттIаш декъа къахьегамш совгIат хургда В. И. Ленин вачча дийнахь дена 100 шу дизара сийна.

Керда мощностанш сихагIа карарвзаяр доархIаме да металлургашта хинна на Iеш, халкъа боахама кхыча доакъошта а. Масала, хьалартьа вай кIорa промышленность. Из тайпа хьагор деккхара болх хелагIа ба. ХIара шера йIаьш миллионаш сошаш дIаухийт мехко шахташ, разрезаш, обогатительни фабрикаш хьалъярга, механизированни комплексаш вIашагIйоккхарга. ДIалатийтар юхаметтаоттадежга шахта сихагIа проектни мощностага кхачараx тайша да. Миштa латт тIакха горнякий гIулакхаш? 988 шахтахи карьерахи 321 хIанз а проектни мощностага кхачаьнц, дукхача шахташта оттань хиинa нормативни ханаш чакхъаьнна дукха хала я.

ХIаьта а, цу кIора промышленносте кIезига яц плановш ханеа хьалхагIа проектни режима тIа яьнна предприятешаша. «Интауголь» яхача комбината № 15 йолча шахта коллективо ханал хьалха — 20 бетта — карарзаьй предприяте проектни мощность. ХIанз укхаза болхбийчух бетта юкъера къахьегама овсарле проекта тIа лаьрхIачул 3 тонн лакхагIа я. Йоал хаьнза проектни хьоккхамашка кхаьчай Донбасса, Казахстана, Кузбасса дукха шахтех. Хьалхалаттача коллективай из вIаштIехьдоал проект оттаярен гIиреаш хьаьдарен дикала дакъе дIадехараш лаьтхларгара, царайи шоай хаинаьа кийчъяргара, мощностанш болх бе йолаеннача хьалхарча ден-поцке а дейз уж сихагIа карарзаяр дукха шерра кхь йоаржаяргара дIадолаэаь комплексни гIулакхаш юкъехахьар бахьан долаш.

Кхоачачаш кхы кIезигагIа долчаш чехкара хиндхаш а. Масала, Щекински химически комбинате ахкaкa керда производство 6 бетта карарзаьй нормагIа 18 бетта маьб карарзаe езаш ца хиннача метте. Йиттача шоаза сихагIа проектни хьоккхамашка кхаьчай капролактама производство а. Новгородски химически комбината коллективо метанол арахецилга дизза карарзадеш нормагIа 15 бутт боагIача метте беррига а кхо бутт мара боабаьбаш. Халахете а, цу тайпара масалаш хIанз а дукха дац. Хьалхарча ах шера химически индустре предприятешка карарзаль яла йоалаш яр 267 объект. Цу дикъа проектни мощноста боарамга кхаьчай 76 производство, царех доадагIча дахашка карарзальраш 10 мара яц.

Хьалхалаттача коллективаша фу ду сибарегIара металлургаш практически гIулакхашца хьаллацара? Эггара хьалха цар кийчъю Iилман ларда тIа вIаштIехьъяьха практически мероприятеш. Предприятей экономисташа проектни боарамца мет агрегаташка лакхъенна къахьегама овсарле, бокъонца вIаши нийсъю дIайоладаллийтачул тIехьагIа болх беш дьяккла хан нормативаши. Из анализ ярах хьахинна результаташ болхлой собранешка ювц. Цу хана, кхетадеш да, дукхха хьадда предложенеш хьахул. Уж бокъонца Iоамдю, уж юкъехьоргболаш дола гIулакхаш вIаштIехьдоах. Миштa хьахул хьаьда дола социалистически декхараш.

Цхьабакъда, декхараш кийчдари тIаэцари гIулакха цхьа оагIув мара яц. ЯIахе дIадолалу эггара керттердар. Предложенеш юкъеахьа еш. Цу гIулакха тIелаш бенга кулгалхой, партийни профсоюзни организацей организаторски гIулакхех тайша да. Укхай бакъахьа хургда декхараш кхоачаш миштa ду хьожаш массаза а тIахьожам лоаттабара, кхьа итогаш юнцарах хьахнчдар шерра дIадовлайтаяв доархIам белгалбаьккхара.

Плановаши социалистически декхараши кхоачашдаро телам бенга дукхача хьала хIара балха моттиге къахьеган вIаштIехьбаьккхара боаранна тийша да. Хьалхарча ах шера Москверча къахьегамхоша Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккхай къахьегам производства культура дакъе хьокхаме хургйолаш йолча 102 цехеи 250 участкеи. ЛаргагIа юкъеххьахаш я производствана доал лара хIавзара системаш. Москверча предприятешна вIашагIъеллай 20 совгIа информационно-вычислительни центр. ХIаьта «Фрезер» яхар санна йолча а цхьайолча кхыча а заводашка тоIаме юкъеххьахаш я предприятяна доал дара комплексни автоматизированни система. «Фрезере» из юкъехьоча хана дикка дукхагIа арахепа йоладелар продукци, пайда шозза дукхагIа хиннаб, шозза совгIа лакхъеннай рентабельность.

Цхьабакъда, Iилман ларда тIа вIаштIехьбаьккха къахьегам юкъеххьарeн доалларeн дешацна хIанз а дач дакъе дукха хIамаш да. Цхьайолча хина формана лелаби ба из болх. Комплексни планашта меттел чакхйоах йоакха йоаца эффект луш йоац кагий, органически шоайла юкъайаачa, къаьст-къаьста йола мероприятеш.

Цу проблема кхы а цхьаькха цхьа оагIув я. НОТ-а дика планаш оттае а, кхьметтел информационно-вычислительни центр завода вIашагIйолла а йиш я, цхьабакъда, нагахьа санна коллективе элементарни къахьегамеи технологически дисциплина телхаеш хуле, гIулакх леррагIа дIагIоргдац. Къахьегама творчество дегIаахувлара, балха тIа шоай гIулакха дай болаши инициатива йолаши хилара тIа а хьехеш, В. И. Ленина белгалдьяьхад, социалистически дисциплино декхарашта хьалхара лира бехктохкам хулга, къахьегаме аьшка дисциплина хулгe дIалехаш хилар. Шийна хьалхадаьккхари тIаьиллари дисциплина йолаш, шийи самдетамагIа кхоачашделга боахама механизмо бокъонца сахьато беча тайпара боля бара хилаьва даргдоацаш гIулакх да.

Довзаш да, социалистически дисциплина доархIам къахьегама коллективашка нийса кхетаеш хилара тешал деш дола дукхата масалаш. Московски областе я, масала, укх тIеххьарча шин шера цхьанна а саго болдлочун шин бIехьянза, чухьарй рагнорядок толхаяиза йола эзар гаргга бригаза, участок, цех. Цхьабакъда, вайцига хIанз а кIезига яц къахьегама дисциплина телхаеш йола моттигаш алсама йола предприятеш.

Пятилетка темпаш хьахул миллионаш болча советски наха шо-шоай къахьегама низаш оарцаIдахарах. Уж низаш кхы а дукхагIа оарцагIдахар. В. И. Ленин ваьча дийнахь дена 100 шу дизара дахи доагIача тайпара накъадаха безам хилар айда дахьнa къахьегама хьинар аргIанара халкъа боахама декхарaш кхоачашдара тIадерзадар — из пятилетка темп кхы а лакхагIа айар маIаа долаш да.

В. ПАРФЕНОВ.
(«Правда» Пресс-бюро).

ЛЕНИНГРАД. «Инрыбпром-68» яха дунен халкъашта юкъера вы- … хьалхашка. Дунен тIа эггара хьалха чкъаьрий лувца доладеча дена эггара хьайха хьадаьд цу тайпара кема.

СУРТА ТIА: СССР Павильоне тIалатташ чкъаьрий лувца кемаш а долаш йолча «Восток» яхача чкъаьрий промысловни база модела

И. Баранов, С. Григорьевий телефото.

ТАСС фотохроника.

Грозненски электромеханически заводе къастта дика къахьегарча белгалъяьнай Конашева Елизавета кулгалдеча стерженщикий бригада. Цо хIара смена нормаш 125—130 процент кхоачашъю.

СурIа тIа: Е. Конашева болх беш я.

ГАЬНАРЧА КЪИЛБАСЕДЕНЕ

Беркинхоев Султан — са новкъост. Оаха шинне тхоайла тьовнал тоаяр Красноярски аэропорте, Заполярье дахa билеташ доахаш долча хана. ВIашъюкха ваIе тхо шинь Iохайна. Укхазарча наха кьоастеш «Анго-шке аьле цIи йоахаш йолча, «АН-2» яхача итт саг чукоьча тха самолета, Iадина юкъеш Норильскена тIегIолле го а баьккха, Хантайкагазье буль биалер. Отпуск чакт а хьина юза белха воагIаш ва Беркинхоев. Грознера из Таймырски лаьтташка воагIача хане, цига гергара нах, доттагIий бисай цул. Дай бахача ше биц сакъердам хIанз а дег чура дIа ца боалеш ва Султан. Цкъа чуйа дуец цигарча хозача гIулакхех, тIаьхха воча оагIорахьара дегалувц кхераваларах ведда юза Нохч-ГIалгIайчена аха шой хьоше Гегоев Николай.

Самолета коре йистерче дика эттув болаш долча гIандаш тIа даьгIа тхо Iохайша, Iочу а къежаш. БIаргагу Таймырски тундре гIолла хьийдда доде масса Хантайна. БIарг мé кIоачча уяа шера ара, магахьа гучейоаль сай бажа йоагIа гIудалх мара кхы хIама бIарга ца гуш. Къилбаседехьарарче ца йистой сатем боабайда бIьшиненашка. Цхьабакъда, советски наха боабаьб цигарча моттигий сатем. Дикь шу тьалхагIа, Заполярни Норильскеро 140 километр гаьна улаче бIакхааче Хантайски бер чу мезадеш аха доладелар довгорах, гIишлой материалех, техникаe, гIирсех детта дола кемаш. Готтача аьле чу — кокьоне — лакайче шувнашта юкъе — лаьттина кIажа хьапье йолайир гидроэлектрически станци. Дени Iа латтача моттиге къайхаш а дунен тIа эггара къилбаседехьара хургйолаш а я Хантайски ГЭС. Электропередачай линеш укхазара дIатIоргьа индустриальни Норильске, Заполярни портешка — Дудинкаи Игаркаи.

Шоай безам а хинна эггара хьалха боагIарешца вена Султан Хантайке. Грозне итт класс йистевьоккхачул тIехьагIа Советски Эскара гIулакх деш хиннав. Цига, Кольски ах гIайрен доаден тIерче застава, волча хIана Iомавенa из массе тайна дарейах йола вездеходаши автомашинаши лелае. Эскаре гIулакх дань ваьнначул тIехьагIа ший махка, Грозне юхавенна из. Болх ба цунна лора цIенна такси, 25 тонн мухь кхуза МАЗ. Цхьабакъда, цу хана дунен тIа эггара къилбаседехьара Хантайски ГЭС хьайна Нохч-ГIалгIайченера Красноярски фаеа йодаш яр комсомольский добровольческий отряд. Гидростроительна вихало хатайча нахаш кхьайхьацар Заполярьй царий нийслургйолла халонаш.

ЦIаьхха а халонах кьаххаш хиннавац Беркинхоев Султан. Шой доттагIчунца, цийце цхьана эскаре гIулакх деш хиннача Дикаев Юнусаца цхьана добровольческий отрядe дIа а хаьана, комсомольски путевкаш хьийцар цар. Даьшé шоашта ца лоаташ а йоахийтар цаI мара воаца вай гаьнарча махка: кхоачаш эскарера цIакхьачев а елелаь юза е цхьан ерий мехка дIавахa гIерт... ХIаьта сесагацара гIулакхаш хадеча дIакхоьчаш латтар. Цхьабакъда, цу хана пединститута шоллагIча курсе хиннача Лизайна дош делар Султана хIанз цар къастар тIеххьарен поэцен хургйолерах.

ДИЦЛУРГДАЦ Нохч-ГIалгIайчен вокалаш Снежногорске — тундре дуненна йистте кхаьча эггара хьахара дIй. Полярни бийса я, ара — минус шоазткьен охана тIера хьаьхаш чIоагIа мухь. Шу метр кIоарге ло уллар ара.

Такхара Снежногорск поселок могI мара яц. Шийна тIера фанера ыьца а тIехье хьоле алллаца лейа чу е яхе улицашка гIолла гусеницашца теташ деш лел йоккха бьцара тагач. Снежногорска нахкъашка алхха цаI мара йоаца лаьттан тIера транспорт я из. ОарцагIьнахча тягачаша дIахоза кхуть консерваш, почта, маьхх, гIишлой материалаш.

Ишта бIаргабайра Снежногорскера моак Нохч-ГIалгIайченера баьхкараштa. Юхьанца баржаш довсадеш, лоамий босешка йоана ги а дахкаш доза мульеш теккадеш бар Беркинхоев Султан, Дикаев Юнус, цар новкъостий.

Романтикаш, халонаш, катерах диза да заполярни гидростроителий вахар. Хьенна хов, цкъа санна дукхаза а дагайха хиле а могар царна эзараш километраш гаьна йиса ларгIата квартираш. Цхьабакъда, цхьаккха а кхераваенна вацар, массане а кхетадора укхазара яр къахьегама хьалхере юьнг йолга, юхадовла йиш йоацилга. Тундре нулей нехахье 60 градус хьаьлоккар термометро. ЦIагIа ваIе ваьаш дола деноы дар уж. Цхьабакъда, гIишлошераш сиха ба: кIара ди хьисапе де. Дийнахьи буси а дIа це доадеш бола беш дар машиний моторaш, сетоссаш хьалгIуттар, сиха хIама а хьалле, участке дIаухар.

Низкъава вахар дар гIишлошерий дар — Полярни гомал араэта. Цхьанца дехалера гIулакх кхергIдоал укхаза хIара денна. Нохч-ГIалгIайчен викалий чIоагIа лоIам хьаьлоккхаш дола данелера цхьа гIулакх белгалдоаккхаргда аз. Поселони гидроузели вIацагIьевзийтаргйолаш дола тIий хьандераш ба уж. Дехьарен сахьарен мушешца къейла а къайлой хьаьзалла ули из тIий, цудухьа мих бенначa хана цу тIа гIолла дIаводаш бурчоига тIа летташ санна хет. Укх шера бIаьсте юхье ше башача хана къастта дохкха доагIар Хантайка. Хьальуппача тIьнне юхé дукха ше Iайнабар бийсенна, из Iоданкхаре кхераш тIа-тIа чIоагIлуш бар.

— Оарц делаl — цIогIа даьлар гIишлойна.

Дехкa за ялалехe берригаш а гулбелар хи йисте: фу дергда, фу дехa ... ...

— Тхона хьетIадиллад аз, —

сатийнeн бIубенна дийцар Беркинхоев Султана.

Керттера инженер, ше цаццалар къейла а це хьош, бIаргахьежар механизатора: «Юка-м даргдац шо? Шен дарболаше юкъедерзедой арадоалалургдац шо...».

Цхьабакъда, Нохч-ГIалгIайчен викалаша хьахьенкхар шоай дош тешаме хилар. Ша соцабаь лоаттабу массехк бIоагIа дIабаккха базаш бар. Берда йисте гIолла угIаш лелар Бабаев Руслана трактор, хIаьта Беркинхоев Султани Дикаев Юнуси, дехьарен сехьарен трос а лаьца, ше Iайна латтача моттига тIабохар. Цига дIакхаьчалца ерригаш а 50 метр мара яц. ХIаьта а мел унзара я уж. Лора ца луш баьккхача хIара гIанa Iожал хьаргйолеш дар. ХIанз-хIанз фу хургд-хьогI яхаш нагийча наха бIарг тIера ца боаккхаш латтар берда йистера мах. ХIаьта ераш-м бIаргцIацкъам, це тохаш болхаш ма латтий цIенош миссел доккхийча шен дарболашта юкъе гIолла, лелхача шоно дечa тато хIама дIа а ца хозийташ.

Хин юкъе дIакхаьчаб. Троса юхьигаш бIоагIаех дIа а йийтка сиха юза берда тIа бьлар катий нах. Трос озабир трактора, тIапиа хадаь озабаь хьалбеннхар цхьа бIоагIа. Лоам хьарцача сенна гIа а деш Iоьаракхийдер ше.

ХIАНЗ из долла хIама тIаьшкакьа дисад.

Таханe, бирса тундре яша а яь саго котала якхара символ санна урагIьхай Хантайка дIакъоалар белгалдоаккхаш йола цIе байраш. Из хьалъегIар яхé нотбаьннача Беркинхоев Султана, Дикаев Юнуса, Гиреев Османа — Нохч-ГIалгIайчен къонгаша. Хий дIакьоалача дийнахь бIаргабайра теона уж берригаш а. Массаза дар санна ди дар из. Iаи духхар дийле, цацденача санна латтар лоаман. Искусственни даьккхача хьарсам чу лостадир ший хий сабар чу денача Хантайко. Юкъбиса ший мухь боассабеш я Беркинхоев Султана самоссал. Снежногорсне база бIаьш нах лотт гобаьккха дIаьтте. Цкъа минут яьнача гIолла IотIазацаргдолаш да гIох детта занавес. Шоаш лаьрхIар кхоачашдаьд наха: Енисея аьрдагIа йиша карорзаяьй. 65 метр лакхлургья укхаза плотина, хIаьта кIоаргга лоамах чуоахкаргья дунен тIа эггара къилбаседехьара Хантайски ГЭС. 1969 шера цун воралI агрегато 441 эзар киловатт электроэнерги лургья Норильскена, Дудинкана, Игаркана — ерригача Заполярьена.

...Пединститут йистеяьккхачул тIехьагIа Султан волча ера цун сесаг Лиза. Иразадолаш даз къона мари сесаги, ДIаухаргда шерац, тIаккха Беркинхоев Султана, доккхал а деш, дагаухаргда вай Даьхен Гаьнара Къилбаседе кэрзераза юкъе цхьа дола ший тьахьегамах а йина хилар. ХIаьта миттa тета цун йизза боккьо а я.

В. ЛОГИНОВ,
г. Абаза, Красноярски край.

В. И. Ленин вай 100 шу дизарга

СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ ОБЩЕСТВА ПАРТИ

ХIана социализмаш империализман низаштра юкъе латтача нуьцкъ идеологически къовсаме керттера моттиг ца лоаце тIакаш я коммунистически парте дахкъах долча дешо.

Социализманен прогрессни тIехьалаттарашна хьакхайкалу обществана революционни эргало яр дукха лоаттабеча къовсаме кулгалдара дакъа марксистско-ленински партега хилалаш дарг ца хилар, хIьаьта цар идейни противникаш кхьдар хьахьокха гIерт. Цар йоах, масала, капитализма метте социализм дIаоттаяза ягарг ца хилар хьакхайкадаьча Маркса дага хиинар парти а йоацаш, стихийни болхлой болам хиннаб, цхьабакъда, Ленина керттера терко партена тIаерзаьй цунах социалистически революце керттерен алхха ше цаI мара доацеи гера а лоарIаш.

Маьха бухьиг IотIаоттабалла бакъдар дац цу къамельаша. Дагалохийтаргда вай Iилман социализма эгтара хьалхарча программни документа тIа — «Коммунистически парте Манифеста» тIа — болхлой классо ше мукъаялаю духьа лоаттабеча къовсаме цун хьалха латта, кулгалду низ а лоархIаш пролетарски парти хилайза яргIоацилга Марксеи Энгельсеи хьакхайкадаь хилар. Коммунистически партех эгтара чIоагIагIа бола, болхлой цхьа дакъа дIахьалIхашкахьа аха массаш а хьалхьелеш бола низ лоархIаш хиннаб Марксеи Энгельсеи. Цу тайпарча парте совле сенах латт аьлча, из латт, пролетарски болама хьалаш, лелам, юкъара результаташ цу кхетаcш хиларах. цудухьа я из цо тIехьара лерхIар кхоачашлара болхлой болам тIаберзаьбе низ кхоачаш а.

ТIехьагIа, дуненъ халкъашта юкъера болхлой товарищество — Цхьоалагiа интернационал бола баш долча хана Маркеси Энгельсеи цIаьнха а кхы цIаьнха а дагалохийтад. «Болхлой класс ше класс хиларах тарра хьал долча классий вIашагIтарра кхийтта IаьIала духьала лоаттатлург ца хилар нагахь ханна хьал долча классаша хьаьча эрригача къаьпача партешта духьала латта къаьстта политически парти а хинна из вIашагIа ца кхетее». (К. Маркс и Ф. Энгельс. Соч. т. 17, агIо 427).

БIарча цаI болча, дисциплина йолаш, кхоаcна болча парте идей бакъяль тьахьенхаш из идей кхоачаьяьл волла В. И. Ленин Маркса цу хьехама гIора дIавальнесван, цо кхы тIа дегIа а боалаьй, IIаьхий а лай из кердача исторически хьалашка. Iилман аргументаие къахетта боккхача низаца Ленина хьахьекхай, эксплуататорски классий доалахьар ма низ болаш йолча дика вIаштIехьнеьопачен тоаеннача машинаяа духьала болхлой классага толаме къовсам лоаттаIург ца хилар, нагахь санна из чIоагIа вIаштIехьаьнна на хуле, деналера марксист ски авангард цун шин доалахьа ца хуле.

Парти хьалхенарца, — яздаьд Ленина, — марксизмо хьалхьею IаьдаI шин бе доаллен дерригa халкъ социализмага дигеп, кердача стройна лостам телеш из вIаштIехьаьхеп, буржуази йоацаш буржуазена духьалеп шоай общественни вахар вIаштIехьа а дагьяха дIаоттадара гIулакха бернгача къахьегамхойн тоIабаь болхларийн хьехархо, кулгалхо, баьча хила низ кхолчаш йоала пролетариата авангард». (Соч. биэа гулам, т. 33, агI. 26).

Событей лелаю йиза бакъдир из ленински положени. Росе болхлой классо 1917 шера коталонца социалистически революци хьй къовсаме чIоагIъенна, кхотена, кхераш йоацa революционерий — большевикий парти шин хиллалдь. Цо болхлой класса къайгга программа енпай, миллионаш болча къахьегамхоша хьаллоцаш йоль политика чакхъяьхай.

Цу кана революционни хьал тIа хиннача цхьалолча кхыча мехкашка болхлой класса котьала мегаташ къовсаме чIоагIъенна, боккъонца йоала революционни партеш цун цу хена а йоацаш хиннадь. Цхьабакъда, хиинай тоашта ховшиехьа а социалистически революци ца хилийта гIийртача реформистий, буржуазни соглашатетий партеш. Из бахьан тоаш дар бирсча революционни шерашка (1919—1923) Германе, Венгре, Болгаре, цхьаьолча кхыча мехкий болхлой класс вIпар.

Советски Союзе ахархоица барта а йолаш IаьIала парте эттача коммунистий ленински парте кулгалдеш йолча болхлой класса мара мегаллш. шийна карагIаьнна революционни хIамаш лораде а йоакхий социалистически эргалонаш е а. 1961 шера тIа кхийча КПСС Программа тIа шийса аьннаа: «Оттанза эргIоацилга Марксеи Энгельсеи Iилман наькъаца хьалхьахьIа а хьаьлина йола социализм, хьаьлра план Ленина йолгаьль йола социализм боккъонца бакъдола хIама а хинна дIаоттай Советски Союзе».

Социализмага бола никъ къаьнарча обществе низаштеи традиционни духьала лоаттабеча лирача къовсамга гIолла, къаьнарча эксплуататорски стройгара вайна тIехьалекна кхаьча боахамерш культуран тIехьалица гIулакхаш дIадахарга гIолла уллар. ДукхагIча дахъе кагий ахархой боахамаш долa мохк, долче, кагий буржуазни мохк бар Росси. Цудухьа кагий буржуазии оамалош, традицеш, уйлаш обществен массе а замашке хиннай. Цар шекпаш хулийташ, бIу из болийташ, ца лоархIанойташ хиннад. Цу хьалашка парте ше цхьаие чIоагIа кулгалдеш хилча мара IалашдуIургдолар социализм котьялга. Цудухьа Ленина къахд цхьаккха ко ца гIаш централизаци ярп пролетарига чIоагIа дисциплина оттаяри буржуазн эша я ль из котвалара долча керттерча хьалех цаI да.

Советски Союзе цхьа парти — Коммунистически парти мара ца юаш нийсденнал исторически хьалаш. Революци хилалехьен из хиннача тIехьагIа а цхьаи шиъ хинна эррига вож политически партеш исторически арена тIера Iо а яьннай. лоалама тер юхе ца юсаш дIа а яьннай.

Малхбузехьарча авторех цхьаццие говзача хьаькъалца белгаллаьккхад, нагахь санна хIинзарча советски гражданика меньшевикаши эсераш (1917 шера феврала октябран юкъерча хена IаьIала керте латтта нагий буржуазни ши парти) хьалхашка эттача, хIинзарча англичанина чул хийрагIен гIаьнагIен хетаргбар цунна уж — Шера тIехем КIайча роаш доаккхашхой.

Сен духьа да из? Дукха тайптайпара партеш хIана яц Советски Союзе?

Коммунизмана критика ел болча буржуазни критикаша массаза оал. IаьдаI бахьан долдаш лоаттабеча къовсаме шоашта конкурентащ ца хилийташ духьа коммунисташа шоашта ховшиехьа а кхы мел йола партеш дIаяьхандаь хиннад из. ХIьта маларра аьлча, Октябрьска революци хиннача тIехьагIа коммунисташа меньшевикашеи эсерашкеи дIахьар Советски IаьдаI дIатIаяна. хIаьта нагахь санна керда общество хьалхьена оашои хьинаре зайта ца лоаце а, новкъарле мукъагI ма е. Дагадоахарагiа белгалдоакхаргда вай, аьрдехьарда эсераш 1918 шера июле кхаччалца Советски правительствана юкъе хинна хилар. Цхьабакъда, цул тIехьагIа меньшевикаш а санна болхлойн ахархойн IаьIала тIа-тIа чIоагIагIа лира духьале е бохабелар аьрдехьара эсераш, помещикийн капиталистийн IаьIал юхоттаде гIерташ бар. Цу партешта юкъе дакъа лоацаш хиннарех дукха балаштеро бе а делла латташ бар Советашта духьала; царех пачхьалкъийн ахархой чIоагIъенна пачхьалкъийн нарадлий, белогвардейций союзникаш хилар, бIаьш эзараш болхлойн ахархойн кагга бихьача лирача гражданики тIема эгтара бехкетIа бараш хилар. Кхетадеш да, еррига контрреволюце кхел йоашка эша ааш уж партеш хинна хилар.

Алхха цаI мара йоацача, чакхъялаьча революционни йолча болхлой парте — коммунистий парте кулгалла чIоагIъеннай Советски Союзе социализм. Из законагIа хила лоаттIача тайпаш хинна хIама дар.

МоллагIча общественно - политически строя демократизма боарам юххера а партей дукхалиa ца бусташ, общественни пачхьалкхени гIулакхашта доал деча юкъе халкъо боккъонца лоацача дакъаца бусташ ба. Советски Союза хьокхаш — боккъонца из бакъделга, вайна бIаргагуча да дукха а дукхагIа болча наха боахам, политически, культурни вахаре шерра дакъа лоацаш хилар. Къахьегамхой депутатий Советашка, профессиональни союзашка, кагирхой коммунистически союзо, кхыча массови организацеш, маьарра аьлча, мехка бахa бернга кхийна баьнна наx чулоаш. Шийн мугIарашта юкъе кхойтта миллион согIа советски гражданаш чулоацаш йолча коммунистически парте вIаштIехьлоах еррига пачхьалкхени общественни организацей гIулакхаш, аьхха лерхIачов — коммунистически общество хьалхара, Маркса лешашка аьлча, общественни рузкъаш низаша тоаталагIа хьадолалургдолча, дIагIанегара — хьинарга хьежжа, дIагIаьена — эшарга хьежжа дIа-прамшин кхоачашъергйолча кхоачабеш производительни низаши культурни дегIаахарга боарам лакхбаро тIаерзаю уж. Кхыча массови организацешта гарга парте совле сеннах латт аьлча, из латт цхьатарра уйлаш ерш, алхха бIарча цаI йолча революционни теорена хьалхле лелаеш, лоIами гIулакхаши цхьатара хиларца кхотабенна бола цах цо шийн мугIаршта юкъе лоацаш хиларах.

Общества кулгаллеш йолча парте административно-распорядительни функцеш тIаэпаш шийна. Цун керттера метод я наьха инициатива, хьинар, коммунизм хьалъечa сакхетаме дакъа лоацилга дегIадоаллар духьа царна юкъе организаторски идейно-политически болх бар.

Социалистически общество капиталистически яр, санна пи-шерIа дегIааза йиш йолаш яц. Цун дегIаахара закон — плана боарамеш хьалхашка латта деккар кхоачашлара тIаерзаьи хилар. Марксистски парте кулгаллара общественни дегIаухилга а хулийт плана боарамагIен деккар кхоачашдара тIаерзадаьи.

Парте кулгаллелга обществана хилалга дарг а лоацаш эшаш хIама да. ХIамашта юкъерча хьакъал долашагIа барашта бIаьш шерашка дагадаьлла общественни вахар шинагIа дегIаахаро тIабах мукъалакхихла, кхетамеча, хьалхагIен а белгалдаьча хьисапий лорда тIа из хьалдаьтта. ХIьаьта хIинда, коммунистий парте кулгалла хьакъал долашагIа болча низха дагалаьттар кхоачашдеш социалистически общество йолча хана, болхлой класса авангардо лоархIам хавцахьбакха гIерт капиталистически IаьIаш хьалхоттаделаш, ревизионисташ йоах, марксистски партена хуле а, общественни процесса кулгалдеча низа дакъа цо кхоачаш на дой а толаме дегIаухадургьа социалистически общество. Цунца дувзаденна дага из дохийтача даргдаш къахьегамхоех болча боригача нахоцарча гIулакхашкара Коммунистически парте дакъа харцахьа кхетадар коммунизмана тIера овлангара дена теоретически юхаьлар а синдикализман анархизман вагIорахьа дIалестар а да. (Соч. бизла гулам, т. 43, агI. 94—95).

Буржуазни идеологаш политикашех дика кхетадиу, нагахь санна социалистически мехкашкара марксистско-ленински партеш кулгал мелле, наьха царех бола тешам бахе шоай вIаштIехьдальча, цу тайппара социалистически строийна шийна а хIалкъри тIама тоза шоашта мотаргдолга.

Коммунистийн массала а ленинах кхетадергга социализм котьалкхача мехкара коммунистически парте дакъа алхха ший доагIаьаца, денальй, хьалхашка латта лерхар кхоачашде лахьхIа хиларна мехка суверениста, цун йкерамале, социалистически пачхьалакхий содружества хьалдашкара цун интернационали лерхараш кхоачашделла IалашдуIургьолаш, боккъонца доала хийкъа IаьIаш а коммунизм толаме хьалхеча а IалашдуIургьолаш йола парти из хиларах тарра.

С. ТИТОРЕНКО,
исторически Iилмай доктор.
(АПН).

КЪОНА ТВОРЧЕСКИ ЦЕХ

МалгIабике лаьтта кIоаргал тохкаш, керда гаплаш гучайоахаш боаххача мехкдаьттахошта дукха къайленаш гучаюш шоай балха тIа. Бакъда, цар анализ еш, вавоалаш еш, дIахо де лезар белгаладеш, Iайна опыт йоаржаеш центр хинпаяц хIанзалца.

Цу гIулокхах на деш дизар де, мехкдаьттахой болх боккъонца Iилман дарла тIа вIаштIехьбаккха, керда тоонаш, резерваш гучайха аьппа вIашагIъеллай укхаза Iилма-тохкама цеха — ЦНИИР. Цун кулгалдеш ва чов. Арсимаков.

Ялх лаборатори йолча цу цехе творчески къахьегаш ва 58 саг. Доккхий а беягонхаме а деххараш да мехкдаьттахойна цу цеха хьалхашка увттадераш. Шоайцига а кхычаьлба а гучальнца керда методаши Iилма карагIдаьнпараши сихха производства юкъедаккхьа, хIара коллективна къахьегам Iилман дарда тIа вIаштIехьбоаккха новкъостал де, парна карагIдаьннар кхычча производствени участкашта мел пайдане да хьажа, производства эффект лакхагIа хургйола чакъалаш гучадаха. МалгIабика гаплаш дIахо тахкар — иштта да цу цеха керттера декхараш.

Цеха цхьайолча коллективашта хIанззехьа а дика хIамаш карагIдуяд. Нов. Сурхоева кулгалдеча группа вIаштIехьалийнад мехкдаьтта доалла моттигаш тахкара хеталь материалаш вIашагI а тоха, царех лаьца рекомендацеш кийчъе. Цу балха хьалхара дакъа хIома на эшшаш кийча да.

ЧIоагIа лоархIаме ба «Скважинашта капитальни ремонт еча участка къахьегам Iилман дарда тIа бахкарар» яхача темах лаьца Е. Коломейцеви М. Бузулуцкаяси бу болх а. Из хетабаь бригадашта зехьа йоаш да кIезигъара, овмонтни балхашка дIабода мах лохбара, буровой, монтажникий бригадашкара балхаш боараме дара.

Экономически анализ еча лабораторе кхоачашъяьй насосни скважинашка пайдаечегIа болх байтара хетаьа тема. Цу юкъера шиагIбола мероприятеш промысла бригадай производствана юкъеяхийта гIерташ ба хIана цеха творчески болхлой.

Шина новкъостах дергда ЦНИИР-о вышкаш хьалъерашта а. Цво болх сетевой графиках бергбола мероприятеш тохкаш латт укхаза.

Доаца аьлча, ЦНИИР — мехкдаьттахой низга да: цучу парна гурла шоай хилалар, харцахьар, човрга шоаш вIалагIча наькъа тIа бодх, шоашта фу эш.

Бакъда, аьнача Iилман центра шийна а эш новкъостал. ХIана 10 инженерно-техническа болхло эш цун, хIаьта цига болх берам а бац Iа тха дукха опыт йолаш. Керда вIашагIъеллача цехе керттера кpех лоарх! «Мехкдаьтта доалла моттигаш тахкара, царна аьолла яра», «Скважинан пласталлеи геолого-промыслови тохкам бара» лабораторешт бакъд, царна кулгалле специалисташ бац. ХIьаьта хьабе болх-м шерта ба. Гаьна дукха йиш йолаш яц Ахлево аьлча пайдане мел мехкдаьтта да, из хьадоаккхаргдола способаш, меттаии доххлга. Цу лаборатореш кхоачашде деза уж балхаш.

Тха мехкдаьтта промыслови управление дика къайна специалисташ ба. Цар массане практически а теоретически а новкъостал де лаьрдIад шоай къоначa ЦНИИР-а.

А. ЗАНГИЕВ,
геолог.

IИЛМАХО ХЬУВКЪАМ ЧУЭЦАШ ВА

Арахьа дIайийнача помидорий гектара тIара кхьачача помидорий 700 центнер аьккхай СССР Iилмай Академе Сибирски отделение Иркутскерча бальцовгIай физиологен биохимен Сибирски института Iилмай болхлочо Николай Коняева. ХIинзалца СибергIа цхьаннe а вIаштIехьдаьнинdaш хьесацкара цIе помидораш чуйелла. Ахка лоапа да укхаза. Цо торо хилийташ араьха дIайийна кхачанча йола помидораш мара яхе. Уж чуйцачул тIехьагIа йовлайча мара кхачаш.

Коняева вIаштIехьаьаьккха керда агротехнически гIулакхаш деро сиккаьй хьесашка йоллашехьа а помидораш кхачар. ДIадогIа хьалгаш кхаду дукха а фосфора фо а деттадолийташ. Полиэтиленовн пленкаи минерални удобренеши «новкъостал» ду юкъ хьацадаре хьувкъам 13 шолеккъе а чучи. Лабораторни тохкамаша хьахьуйя Коняева кхельча помидорашка енъа вещество, шекар, Iажий кислота цхы моллагIарчеггарчул гаьнна дукхагIе хилар. Помидораш шоаш йоккхий, корка, чам болаш а. Юкъьанца дайча лоархIамашка доллача. кердача тайпара кхельча помидорий хIара гектарах боалача аIекначa пайдах 18 эзар сом хургда.

Сергей Остроумов.
(АПН).

СОЛИГОРСК (Белорусски АССР). Мальхерча калийни удобренеш кхидоадаь тоннаш арахеп беркатa фабрикашта — цхьоалагIчеи шоллагIчеи Солигорски калийни комбинаташа.

400 метр кIоаргача хьалболььу шоай никъ «берката витаминаша». КердагIа йолча механизмаш дош де балхаш. Аккха лаьмашка болх беш я 49 комбайн. 33 километр IаьнIа йола ленточни конвейераш.

ЦхьоалагIа комбинат хIана проектни низага дIакхаьчай. Хийнна йоа латт кхоалагIа калийни комбинат хьалъйра балдаш.

СУРТА ТIА: шоллагIа калийни комбинат.

В. Войтенко сурт.
ТАСС фотохроника.

Дайм новкъа

19 шу да Алиев ХIарона машина тIа болх бу. Цу юкъа ... хийхача машинаша баь ... бIаьш эзараш километраш хургба, маца яIа-яла йихьа хип митинди тони гаргга хургья. Цхьабакъда, карагIаьнначох кхоачамбаь Iеш яц цун самал. ДIахо йолача хана кьаа толам баккха уйла йолаш дIадолалу ХIарона хIара балха яй. Из иштта хиннав масела а.

1-ча класса шофер волча Алиева «Чечингстройтранса» объединене гороа Аргунеча ихелагIча гараже болх бу пхелагIа шу да. Ше дехкача машина тика доал кариен довгор кхоланем белгалъяьнна Iеш из. Цо кхоачашдина замолана гIулакх а хинне дIаоттадаь шин йоккха опыт къоначарна дIалалар, хIаьта новкъоста эшшала гIо де кийча ва ХIарон.

«Тха ХIарон» — иштта йоаххх цун цIи гаражерча наха. ХIьаьта укхаза балха венача тIехьагIа еннай цунна коммунистически къахьегама ударник яха сийлен цIи. Дукхача Сийлен грамоташца, баркалашца, ахчан совгIаташца белгалбаьккхаб цун къахьегам. Алиев портрет доал объединене Сийлен доска тIа. — Дукха ба тха коллективе иштта хьинаре къахьегаш бола шофераш, — йоах гаража начальника Вахуев Шукарбе. Иштта ва самосвала тIа болх бу шофер Садаев IабдуллагIа. ПхелагIа шу да тхо долча из болх бу. Цу юкъа шарщ аь, е къахьегама дисциплина йо толхаь моттиг нийсьеннаш. ГIишлошъерашта жагIа, бетон дIакхухьаш вь из. МоллагIча объекте ше воаккхийте а кхычарел дукхагIа ю цо рейсаш, дикагIа хоал цу машина. Цудухьа дукхавеза Садаев гIишлоярхошта, из хьекхаме ве тха шоферашта. Бакълоo аьлча, дукхайла тха гаража коллектива къовсаме хинна Iаи IабдуллагIа. Коммунистически къахьегама ударника Садаева цIи дIаязъяьй объединене Сийлен книжка тIа. Къона коммунист Садаев ва бакъвола общественник. Гараже дикагIволa агитатор хилалах вовз из наха. Нагахь санна укхаза бола беча юкъа цо наьха толамаш вай лухие уж дукха да. Цу юкъа 55 эзар тоннал дукхагIа гIишлоний материалаш дIайихьай Садаева.

Атта да хIана IабдуллагIа толамех дувиа. Цхьабакъда, шоаца бал толамга кхачаре хьабека къахьегама никъ а. Шийн ханал къалха балха ваха нешаш шийсделар цун. Дукха а хахонаш эшае йийзай тиъаьх шера къабенача бIаьхача къахьегама наькъа тIа.

Къахьегам безаро, цун сийлен хилаво ика тийнаб Садаева уж хадоцаш эшае. ХIана гьинка тIехьайнсай уж. Балха опыт йоккха йолаш, хIамах дика кхеташ ва из. ХIьаьта лоал а боккха хинмаб. Сиха дегIаухача гороа Аргун хьалъяьча а хьалъеш латтача а гIишлош йолча ше яиза дахха лацарах покккий во цо ше. Из кхьача тайпара хила йиш а яцар. Укх тIехьарча шерашка цига хьалъяьча гIишлошта юкъе цхьакха а хургьи цо материал тIа ца яьлш гIишло.

Гаража коллективаш кулгаш белгалдаьккха дева машинашта ремонт еча бригадех. Уж укхаза шиъ а. — Сийлеица кхоачашду даха тхоашта хьалхашка латта деккараш, — йоах слесарий бригада бригадира А. Куташева. ХIара бетта план 110—120 процент кхоачашъю тха бригадо. ремонт сихен дакха димал йолаши ю оаха. Из да а да иштта. Укх шера гаража машинаш технически хьежарга шин ханнаьъен дакха димал йолаши кийчъярах объединене ремонтни бригадашта юкъ ... хьалхара моттиг яькхавар. ... бахьан долаш гаражашта юкъе хьалхара моттиг яьккхар пхелагIча гаража коллективо а.

Шоай кулгаща гIишлош хьалъеш беце а. гIишлошъерашна дукха дакъа лоац транспортникаша. Дика совгIаташ хийчаь деанo цар гIишлошъерий эш. ВорхI бетта планал совгIа 19 эзар тони гIишлоний материалаш дIайихьай цу гаража коллективо. Мухь дIабахьерга дIабола мах 6,8 процента лохбаьб. Иштта цо тхказа кхоачаьа ворхI процент лохгор. Планаш дика лакхъяьй къахьегама овсаре. Цуга хьежжа лакхденнад наьха алапий. Планироваиеи экономически стимулированеи кердача системага бовларах баьнна пайда ба из.

Барт тайна дика коллектив я укхазара яр. Цо къовсам лоаттабу коммунистически къахьегама гараж яха сийлен цIи лаккхара. ХIаьта кхоатта сага дакха лелаю коммунистически къахьегама ударника цIи.

— КарагIаьннача кхоачамбаь Iеш бац тха гаража болхлой, — йоах воккхагIволча диспетчера нов. Эльдарова. Укх шера план 20-ча декабре кхоачашъяран В. И. Ленин вай 100 шу дизаран сийленца наькъабахара социалистически яхье баьннаб уж. Профсоюза Центральни Комитета хлоара кара тела Ше байракх къалхара ахчан совгIаташ къокадьча «Чечингстройтранс» объединене хьалха латтача цу коллективо кхы а дикагIа къахьега лерхI.

Ю. НУРСКИЕВ.

БРУЦЕЛЛЕЗ ЦА ХИЛИЙТАРА

Бруцеллез — хьайбашта хула яIа-са дувла лезар да, хIаьта царгара нахага дувле а йиш я из. Цу лезаро унахцIенонка доккха зе ду, дунах цамогаш хинна нах дуккхача хана балха пайдана боацча а боахаш, цаь балха яна эша а беш.

Юртбоахама хьайбашта бруцеллез ца хилийта а цунарча къовсама а чанкдоахача гIулакхаши эггара а хьалхагIа кхоачашде лерхIа керттердар да бахача наьха унахцIено лораелга.

Бруцеллез хул дукха хIама ца эшаш дерригача юртбоахама хьайбашта. цхьабаькъда, наха къаьстта а кхераме да бруцеллезах цамогаш дола жа, гаьзарий, хIаьта иштта хьакарт а доахан а. Царгара нахага дувлийт из микробаша — бруцеллаша. Уж 40 денга кхаччалца из йоаккхаш яла йиш я бIайлача шурийла а бийдача шурех йоахача продуктайла а. хIаьта духхала 1 беттагара 3 беттага кхаччалца, бруцеллез хиннача хьайбай тхала, кхаьхкийла цIокайла, нахьарийла —4 беттага кхаччалца, кхола — 80 денга кхаччалца. Бруцеллезах цамогаш долча хьайбай чишица, кхоша, кхычарча лаьттанта, фега, кхига юала йиш я бруцеллаш, хIаьта а хила йиш я уж.

Жена хула бруцеллаш къаьстта а дуккхагIа сага лазар хулийташ я. цудухьа сага къаьстта а кхерамегIа да бруцеллезах цамогаш дола жаи гаьзарийн. Бруцеллаш къаьстта а дукхагIа аравол цу лазарах цамогаш долa хьайбаш дахкаши остдувлаш. хIаьта цудухьа из юкъ сага къаьстта кхерамегIа а е.

НонагIа бруцеллез хул шоай профессеца хила мисае а хана жеца, гаьзарашца, доахнаца, хьакхарашца хьехкалуш хила безача наха. Бруцеллаш сага организма чу кхоач масса а тайпара тIекага — ниттIаца, мерцхилг дахьйача, чох кхиначи гIолла а кхьметтел меттавьча цIекага, багарча, чережа чурга, бIаргашкарча шода йордога гIолла а. Цамогаш долча хьайбашкара сагига бруцеллез дала йиш я кхачанга гIолла, с хьайбах дIахьехкалуш а фега гIолла а.

Кхачанга гIолла цамогаш хул бийда шура а шурах яь продукташ, кхерзанза, кхехканза, дарданза дола цамогаш хиннача хьайбай дулх диача, цамогаш долча хьайбай кхох удобренена аьрхIа пайда ийбьча даьтта кIйна биланза боле сом, баьадаьраш дииа. Лазар хьадала йиш я хьайбай помещенешка бIехача кулгашка хIама йиача е гIаьла ззача.

Хьайбашкара бруцеллез нахага делаш цар шоаш лорабеларе деза гIулакхаш ца деш хилча мара.

Бруцеллез дала йиш я бруцеллез дола хьайбаш доалеча, тулдаларча, дулх чакхдоахача болх беш болча нахага а.

Бруцеллез цхета йиш я организма кьашт долча маьженах а. цхьабакъда, нонагIа пхаьнехи голекк кхет из. Лазар хьа... вьийлаа бучача юкъагIа (3—4 бетта) йола бургбоацна воал саг. Доккха зе да бруцеллезо хьайбашта а наьха унахцIенона а дешкар.

Тайп-тайпана тоок наха из лазар. Из кхийттар дукхача хана дегIаша дIохаа йоккха йолаш. Кхьацал дувлаш хила йиш я. Каст-каста корта лазаш, цаб ца кхетеш, дегIа этлаш удаш, толашка, пхаьнашка лазар унаш хул. Че коачлуш, йикъалуш хул. Хьувш йолча маьженашка хилча анашта тера лестаи хул из. Саг бруцеллезах цамогаш ий хаа аьрхIа лабораторни тохкамаш ду. ХалагIа хул гаьзарашкарен жегарен бруцеллез дьйнна вах. Бруцеллез хьйнарашталач дукха кхерамегIа да берашта кхувшбоагIараштаh.

Бруцеллезах цамогаш хинна хьайбаш а санна, иштта саг я хана йоахала (дукхача шерашка) цхьаза ше-шегIа веза. Цхьабакъда, иштта енйза саг цхьаза шиелла а хила вэс. Цидухья шешегIа верзарга дог доахаш ца хила гIоьленагIа да. Бруцеллезах цамогаш хилара лоалам боаццаш хинна а белгало ца хилагге а лорага воахаза Iе йиш яц. Шийн ханнахьа дарба дича лерттIа веза. Дарба деш ца хилча е дарба делга гайна доладеь хилча, хала дула юкъ дIаьыннача тIехьагIа 3—5 шера а цIендале дIа ца доалаш дус бруцеллез.

ХIара бруцеллезни кхуара дIабаккха беза цамогаш хинна хьайбаш дулха доалареш уж чухиннача помещенешка, лийннача лаьттажа кIезза дезинфекци яра цацъаца е кхьчарех дIаветталургдолаш дIа а къоастадаь царна дарбаш дарa цаьныъаца.

Хьайбашка бруцеллез дувл из лазар дола хьайбаш лийнача даьгIенашка, хий мелача моттигашка е царна дийхкача доакъорга гIолла. Цудухьа бруцеллезах цамогаш дола хьайбаш шоаш къаьстта леладе деза.

Хьайбашта бруцеллез хилара керттера белгалонаш я со хьайбаш IаьхIара дусаш. ост дувлаш хилар, зьаьза е дийна IаьсиЙ хурекаш, Iоахарий деш хилар. Цхьаза хьайбаш астагIа лелаш хул, доакъара тIера хилац. Дарба делга шийн ханнахьа доладар дукхи хьайбаш ветеринарни болхлоша хилланза шин кан-ханнахьа клинически а лабораторни а тохкамаш деш хила деза. Бежага, жега йоллачул боккъо яп кьаллагIа ветеринарни лор хьежа хьайбаш мара шийн Iунга дIанийде.

Бруцеллезни хьайбай боахамашка болх бу хьайбаш леладераш (жа Iуй, доахнанга хьежараш, доаханга боахкараш, жа лоргараш, хьакхарч леладераш, доярка, кхыбараш) дехкаркйла ба лорабелара мел эша гIулакхаш де — лазар хьеду бактераш цIека тIа, сапожнача, ченга, шал йолча повдо тIа ца кхачийта а еррига профилактика боккъонаш кхоачашъяь а. Шоаш цамогаш ца хилийта духье цар пайда ийбе беза спецбарзаьех — халатех, косынкех, хIаьта цхьадола балхаш деш — резина кулгахйоаллоргех, кIув дьехача тIеагех, цхьарсекйоахкоргех, хьачча шишах е колошкех. Уж лоархIа цу гIулакха йолча шахкапашка лелаео а балха помещенера ара ца яхьаш а хулга Iилаш де деза цар.

Ост дувлаш даь IаьсиЙ, хурекаш, Iоахарий дIадахара бедаш, шоташ, мIараш леладарза дарбеш. Ост дувлаш даьраш а уж дIа мел хьокхаденнар а яшка чу дилле яра а хьайа, лаьттах доп. Уж даьлача моттигашка 20 процентни хлорни кIир йола дилла кхоро. Инвентарь дезинфекци еча дилала йолл.

Хьайбай продукташ а бедах лазар хIа-са дартдоацаш шихха еза кхехкаяра, кхерзара, дарьъяра.

Болх йистебаьча кулгаш, дезинфекци ю дилла а кхерзе, сапаша дул. Царна каст-каста хоацел хьехка еза цо этIIхатар дукха. Мерцхилг дьйкхача, хоадьайьча, йод хьекха еза.

Дизенфекци яра пайда ийбе йиш я хьашт долча средствех: 3 проц. долча лизолах, 5 проц. долча карболках, 10—20 проц. долча хлорни кIирах. Кулгашта дезинфекци ю марганцевокислии кале 0,1 проц. долча дилланца, 0,1—0,2 проц. долча сулема дилланца, 3 проц. долча лизола дилланца, кхычарна.

ХIанз бруцеллеза духьала шерра лелаеш да маьхий деттилга. Хьайбашна гIулакх доагIача наха хо деза уж дакха ха тIааллача 2—3 бутт эшаш бруцеллеза дукьлара маьхий деттаро из лазар ца хулийтилгех 6—7 бутт баллале ца бруцеллез тIа ца чиллгех.

Хьайбаш леладераш! Дага кхы балаш: болх беча хана эша гIулакхаш лерттIа леладаро бруцеллезах лорадергдаш шо.

М. СУЛАЕВ,
лор.

Студенташка хьежа йиш йий-те?

Йоккхийча коартолий никъ бут шийна тIехьа картофелекопалка. Гектара тIара шин бIаь совгIа центнер йоал.

Иштта ба Сунжерча «Путь к коммунизму» яхача колхозерча Тимошенко Яков Ивановича шийн 100 гектар кулача кхай тIа кхебаь хьувкъам.

ХIана чуэпараш фуна лаьоцIа «Ульяновский» яхача сорта коартолаш я. Бийнаш миссел йола коартолаш хьа а хьокхаш тувш сога болхлоша: «Шера, ца дохаш ца аккхо чIор. Лаьтта а хекъа, кIаьта да. цхьа буртилг хьатIалаташ. ХIанзехьа а шоай моттиг ерзш дIаоттае йиш хилча боккха пайда хургбар колхозах.

ХIанаб колхозхой уж коартолаш шийн ханнахьа чуэцара иштта кхераш?

Фуна бийнараш а йолаш 200 гектар коартолаш я колхозе. Мел за езарга артела уж чуэца. хIанз арабувза болхлой лаьрхIача? Ши звено а из болх беш. Цхьанена кулгаллеш я Чупкина Мария Васильевна. Цунна 19 саг ва. Юкъера лаьрхIача 15—16 саг мара хилар вена. Со цига йиначча хийнахь 11 кхаласа мара яцар. Нагахь санна цу 11 сага хIаране шоай норман (8 центнер) кхоачашйича шийнахь цар чуэц ах гектар. ТIаккха 100 гектар чуэпа цаона хеза 50 ди.

— Шалахача шера сигала лай чоалпаш кхеста йолаелар оаха еоаш чуэвьлехь. — йоахаэ Шаховцова Анастасия Николаевна. — укх кулгашца гIорадьча лаьттара уж лохьаьдаш са а.

Цудухьа кхеп колхозахой. «Хьона хезаьй, мала боагIа хей хьона уж?» — хетт сога цар!

ТIаккха кхийттар со. Укхазара кулгалхой, специалисташ техникумашка, институташка студенташ юха чубахарга хьежаш бегIаьгга сукалдьяр. Цудухьа уж сагота биц колхозхой ара ца баьча а. Агроном нов. Лагадин вIалла хьа а хьежац.

ЛерттIа терко яп укхаза коартолаш чуэпаш боахкача болхлой. Уж кхашка кIезига хилар бахьан дукхагIа долча даьхье из да аьнна а хет.

Коартолаш чуэпача кIезига кулгаш хиларах коартолаш оахка агрегаташ а дукхагIа йолча хана дIаэтта латт. Вай ювнача звенона тракторист Буняев Иваи машинист Сальников Иванн цхьамул а баьккхе таьнашта кIала Iийне Iоховш. агрегат дIа а оттайийя. Цукха хьа а аьлха маьлхага иттийта йиш мичай уж.

Болхлой мела лел ала йиш яц. 40 минот хлалехьа кхо тони чуйола лафет юз пар. Пайза бий цун болх хьабе нах кIезига хилча, техника латташ хилча. Студенташка хьежаш пагIа йиш йолаш за йий-хьетI ер?

М. КАРАЕВ.

СПОРТИВНИ ХОАМАШ

РОССЕ ШАХМАТНИ ЧЕМПИОНАТ

Российски Федераце XXV-ча шахматни чемпионата цхьайттлагІен шийттлагІен тураш чаккхъяьлла.

Цхьайттлагіча тура партеш ловзаяь яьккхачул тІехьагІа белгалдаьлар ялх парти цхьаккха а кот ца воллаш чаккхъяьнний. Горькерра спорта мастера О. Черняков эшавир В. Козлов, А. Асташин котвьаьлар дуьнен халкъашта юкъерча мастерца С. Жуховицкийца лайзача. Г. Живодова эшавир спорта мастерАлла кандидат А. Векслер. Шийтта тур чаккхъяьллачул тІехьагІа турнирни таблице хьалха ва шийттанех ах очко йолла гроссмейстер А. Зайцев (Владивосток). Цул ах очко тІехьависа гроссмейстер А. Лейн (Московски область). Цхьайттнех ворхІ очко я спорта мастера В. Цешковске (Омск), хІьта мастера Ю. Шабанова (Магадан) шийттнех ворхІ я.

Грозненца В. Дорошкевича цхьайттнех ялх очко я.

ХІанз къовсамаш ккохкадённад. Юхейиса пхи тур чаккхъяьллачул тІехьагІа белгалваргва ахьа чемпион.

В. СЕРГИЕВСКИЙ,
спорта дуьнен халкъашта юкъера мастер.

ЦХЬАККХА А КОТЪЯЛАНЗАР

СССР-а хьалхара моттиг яккхора «Б» классе чуйоагІаза шин футболийн команда вогІанаба матч хилар сиэмардиЙнахь. Грознерча «Динамо» стадионе вІашагІкхайтар Кисловодскера «Спартак» моттигера «Урожай» яха командаш.

Белгалдаккха деза цхьоалагІча круга ловзараш долче хана счет 3:0 йолаш «Спартак» «Урожай» котьяьлла хилар. ХІьта хІанз фу хургахьогІ ялаш хьежаш бар футбол езараш.

Матч дІайолаьена дукха ха аллалехьа счет хьайийллар хьаьнаша. Цул тІехьагІа викагІа лоаа вай футболистийн. Цудухьа дукха ха ялаьзар счет нийсъела.

ШоллагІча тайме шинна а сагІорахьара футболисташ дика ловз. бакъде бурган чутоха кхьи яттува балалзар цхьанне а. Цу тайппара счет 1:1 йолаш чаккхъьялар матч.

Х. МАГОМЕДОВ.

МОТОЦИКЛИСТИЙ ЯХЬАШ

Дукхача спорта тайпашта юкъе хьалагІа а къахьердагІа а я мотокросс. Цу спорта тайпах Къилбаседа Кавказа чемпионата яхьаш хилар укх денощка Грозне.

Ростовера, Ставропольера, Волгоградера, Кисловодскера, Махачкалера, Пятигорскера спортсменаш (веррига а 135 сагІ) хилар яхье къовсамаш лоаттадеш. Царна юкъе вар СССР-а заслуженни спорта мастер, массанега къаьнагІвирех вола гонщик Н. Кандыба, СССР-а спорта мастераш РСФСР-а призераш бола Ю. Марков, Л. Поляков, кхы а цІи хеза бола спортсменаш.

Шин сахьата хІаране бе безаш хиллан никъ 60 километр бар. Хьалхарча дийнахь хиннача яхьашка котвьаьлар Астраханера А. Асланов, кагийча пехь юкъе хьалха вар Черкесскера Г. Прусенко.

Ростовни СКА-ни командай викалашта юкъе тІаргерта къовсамаш лаьттар шоллагІча дийнахь. Финише хьакхоаччале шийша хинначул массехк метр хьалха а ваьнна котваьлар ростовчанин спорта мастер А. Невтренеш.

Дика хьоккамаш гойтар яхьашка спорта мастераша Кандыбан Данчекоси (Ростов), Сергеевак Кожовак (Таганрог), ахьчар а.

Яхьа итогаш яьзул тІехьагІа командин хьалхара моттиг яьккхар Ростова барт тайнача хоменхас. Цунна кхаьчар аьлай кубок. ШоллагІча моттиге ставропольцаши хоаллагІча моттиге Черкесск яхача городера спортсменаш ба. ИалагІа моттиг кхаьчар Нохч-ГІалгІайчен команда спортсменашка.

Хьалхарь моттигаш яьхача мотоциклистийта дипломаши маьнера совгІатаца делар.

О. БАЗЫЛЕВИЧ.

СУРТА ТІА: тІеххьара хало эшаяь ваьнная.

С. Чеграбова сурт.

ВАЙ МЕХКАХОЧУН ТОЛАМАШ

Дукха ха йоацаш Верхние Луки яхача городе «Спартак» ДСО езача атлетика РСФСР хьалхара моттиг яккхара хиина яхьаш чаккхъьянна. Боккха толам баьккхав цу яхьашка дакъа лаьцача вай мехкахочо Коззоев ИбрахІима. Шийа доалла-дийлача хьалхара моттиг а яьккха «Спартак» ДСО Центральни Совета сборнеца юкъевахав из.

ТУРПАЛИЙ КЪАМ

Дукха ха йоацаш вахя ДРВ хиннав США Компарте Къамин комитета секретарь Джеймс Джексон. Хало чоанаш хиннарашта йолча цхьан госпитале оучие нийсйенав американски захватчикех цар сайгонски марионеткаех Къулбехьен Вьетнама йоккха город мукъабоаккхача тІемашка дакъа лоацаш хиина къаьбехьен вьетнамски турпал.

Кердаларий кепайоалоу агентства (АПН) кепатох Джексонь кеза къонахчал йолча гІемахочо айицо.

Пун цІи Нгуен Хеу яхаш я. Юкъаерча дегІаэа, гІийло саг ва из. Къаьна вац из. цхьабакъда, цун ІаьржачІ къаж нийса ба. Хюэ йоакхаш хиннача тІем тІа йоккхача толапхоч гарго хала чоь яь хиинай цІина. Иштта за город йоаккхаш хиннача телача тІема хьакъехьа Нгуена дийцар. Боккха экономически лоархІам болаш ди Хюэ. Сайгове саьна е промышленность а е торговли а ди цу чу. Цхьабакъда, ширача дамалахьарча вьетнамски культура традиционни юкъмоттиг-и я из. Укхаза я мехка йоккхагІчарех йола университет. Цига бахача наьх 60 процент хулашбаош буддисташ ба. Цул совгІа, боккха стратегически лоархІам болаш а я из город. хІана аьлча, цо Къилбаседе-Къулбехье моттерча наькъаца Малхбоале-Малхбузе вІашагІхотт демилитаризованни зонагара гаьна йоацача. Городе вахаш 250 эзар саг ва.

Марионеточни бІун отрядаша гомахьарча юрташкара хьагул а бея, городе кхийлаб ахархой. Цига, тІемахой форма тІа а йийхе, сайгонски эскара юкъеакийтаб уж. Иштта гІулакхаш 47 эзар саг эскара юкъезадиннав. ХІьта беррига юхебиса болх бе моттигІола ахархой чІоагІаленаш е кхийла дийнаб. Хоза мехкарий публични цІеношка хьежабаьб. Бахаш бола наьх юрташкара низагІа арадалахабаьчул тІехьагІа цар цІеношта цІераш йийттаб. Тхов кІийле йоацаш бисача, шоай лаьтташкара делхабаьча наха шбашта Іоткъмаш деваьща довкха моастагІал лийцал.

Вахаш бола наь Къулбехьен Вьетнам Мукъаяккхара эскар ахачарга хьежаш баьтаб: марионеточни командоване. цу тІагІорташ кхеба а кІераш. города гонаьбара шийа позидеш чІоагІъеш хиннай. Хюэна гонахьа сангараш а оваш а вьахахар. 30 метр лакхел цх метр Іоссеи бола пен баьбар. Город шин оагІора чтерзаеш зар лоал хий.

Тет яха цІей волча Іуьра американски марионеточни эскарий бІуша полицеш лийнаяр. Ах бийса яла сахьат эшаш Мукъаяккхара эскара салташа города тІехьашкахьа аьрдехьара наІараш хьаийллар. ХІьта цул тІехьагІа 20 минут яалехьа ерригга районгІахьа кара а яр. Сайгонски эскара салташеи эпсарашеи гераш Іоккхувсар. Американцашна Бон Мацу Ка яха команднии пункт хьалийцар. КъайлагІавча полице агенташ лийчкъача моттигашка Мукъаяккхара эскара тІемахой тІаккхвлар пита бахача наха. Кастта уж беррига а хьалийна баьвар. Города полице шеф цІен вера. хІьта еррига города полице дешаш дохар Мукъаяккхара эскарга кхь е елар.

Вогалле ма яларе. Хюэ мехкара тІемашка дакъа даьна Мукъаяккхара эскара бІухой 1200 саг хиоачаш а воалаш мара бацав моастагІчун мукъагІа кхо полк (5 эзар саг) а пехотной полице массехк батальон а хиннача моттиге. ТІехьагІа патриоташ тІахийдахав кортеча Бач Хо яхача тІема носта. цига 30 гевзаш чулола сидаваш. Гарнизона чІоагІале тІа из лийтар духьа цар веккхийтав хьа тІа тиала пхи гІий. Пига геттаоа дукха йоккхийча топпий пхоеч хьалдаьлаар. дукха шоаш лела йоккхий топаш а яхар.

Юхе а эггара дирагІа бола тІом болабелар. Мукъаяккхара эскара къовкхал толча салташта бІаорчача бийсашка а эрошка а ца оашташ етташ латтар 7-ча американски флота тІема кемаш тІара 100 йоккха топ: B-57 а Ф-105 а яхача самолеташа хилланза бомбаш чуеттар тхо лолча моттигашка. Юкъаьшарча кхаь кІирагІа а хІара квадратни метр тІа 30 гергга бомба чутесар. Оккупанташа сихбенна чІоагІонаш гІаттаар Хюэ районе. Цхьабакъда, гаьнна тхичарел дукхагІа волча моастагІчун ниацы зами халланза агакаш ешшехь а город тхоашка кхоабаш 24 ди воалавалелар тхога.

Цу тІом тІа американски марионеточни бІунта 25 эзар саг тагга эшал хилар. эзараш бар плен кхийдараш. Пленех цхьабакъ — сайгонски марионеткаша Іехабаь хинна ахархой юрташка тхабахар. Вожаш раьза хилар Мукъаяккхара эскарга бобла. Цхьабакъда тІазараш дара экспедицешка. бахаш болча машаерча наха топаш еттаран уж боабаран юкъе дакъа лапаш хиинараш халкъа трибуналага тІабелар оаха.

Оаха Хюэ лІа ца йоакхийташ дакъкхача 24 ден чухьа леттІа бахаш хилар городе баьа нах. ХІара районе халкъа полице отрядаш вІашагІъехкаяр. Йукхача наьха политически бодамо. шерра баьржа а баьржа. къам мукъалаьккхара къовсам чІоагІбара гІо лора. Йоккха некъостал дир тхона такси лехкарарша — цар човнаш хиинараш госпиталашка кхуьдар. тІемахойи геройши тІемаш деча моттигашка а кхоачора. Кхалнах белзар Мукъаяккхара эскар цхьа ха яллалца города йита а йита дІалаха лийзача. Хюэ баьха дукха багирхой салташна цхьана дІаухар.

Цу турпала деноех лаьца аз хІама сона дийна Нгуен Хеу цхьан хана Хюэрча университета студент хиннав. Бехк а бац из город цун къаьстта а еза хилар. Шийа деррига вахар а турпалал дола саг волча Нгуен Хеуе ма пхьакхе а тІехтаьна доккха хІама из из хилар дерхІ. Иштта хила а мег из-м. хІана аьлча. **Вьетнаме турпалаш — цхьа цу къаьстта вола хІама а деацаш, массанех а хоалалашдар да.** Укхаза дахашдар турпалий къам да.

Джеймс ДЖЕКСОН. (АПН).

Ханой—Нью-Йорк, август. (Телефонаца).

ЮРТА СОВЕТА ДЕПУТАТ

НАДТЕРЕЧНИ районе юрта Советашта юкъе йоккхагІьерех я Терагорски юрта Совет. Кховзткъех пхийтта депутат ва укхаза къахьегамхой накъьхал кхоачашдара общественни эстисаца болх беш. ДукхагІа бола депутаташ дика лоархІабу наха шоашта тІаболлача балхах, производстве дика къахьегамь толамаш деах. Укх денощка юрта Совета председателя кабинете загІаш председателга нов. Мирьоенга шоай дикагІа волча депутата цІи яккхар дийхар аз. Юкъьаьна са хаттара жоп ца луш уйланга оаха вайгІар из. Цул тІехьагІа аьлар: — Бакъдар аьлча, хала да хьа хаттара жоп дала. Дукха ба тха дика депутатар, хІьта дикагІбараша юкъе а ца хулий къаьстта белгалваьлар. Сога хьаттача Асхабов Хасмахьмадал наха дукхагІа везаш депутат вац тха. Коммунистически къахьегама из ударник волх а дукха ха я, балха тІа а коллективе а чІоагІа сий ду цун.

Массехк минут яьча кабинете спецовка а юххах хьачуваьлар юкъерча дегІах, шийсанна, дІаьнга саг. Цу дийнахь исполкома заседане гуллуш бар депутаташ.

— Ер ва аз хьоа вийцар, — аьлар председателя Асхабов шийа кабинете чувоалладе а. ЗІамигача сага дІаБарххьежача бийсанна вахте хьаьтта из кІаьдненна чІалагІазга атта кхетадергдолаш дар. Цхьабакъда къамаьл дош цунах вІалла ала йиш ядар аз. Дукха дувцар Хасмахьмада «Грознефть» ННУ шоай шоллагІча промысла коллективах. ЙисалагІа цу да из цига балха вола, шийа харжархоех, промысла дикача нах дукха дийцар цо. цхьабакъда шие хьоавь цхьаккха хІама аланзар. Цунах кхы кІама ца хоиш дІалаза хургвар со Хасмахьмадица цхьан болх беш вола Яков Андронович Протас кхийттавецаре.

ВорхІалгІа шу да цахаддеш промысла коллективо юрта пачахьалкхен органашка Асхабов хоржа. Казахстанерча Темиртау яхача городе металлургически заводе балха вахача лелае ваьнна Хасмахьмад «Завода балха» яха сийлен цІи. Цигача дегІаевча: слесара говзал Іомаяй, цхьан хана юкъах дисадешар юхаметтаттадаьд. Ленински комсомоле дІанийцав. Цу хана а завода бІохзоша цун сий деш хилар белгалдеш да 1954 шера республикиа къонача металлургий съезде шоай делегаташна цар из вахийтаьа.

Казахстанера цІавеча «Грознефть» ННУ мехкдаьтта доаккхача управление болх беш волаш сиха карьераю Хасмахьмада операторна говзал. ХІанз балха цул гонагІа, наггахьа мара саг вац вавзамысле. Шийа балха заданеш тІехкхоачашъе а, общественни балха юкъе дакъа лаца а, деша а — доллача хІамашта кхоач из.

— Мехкдаьтта техникуме деша вахарах Жилова Валентина Гавриловнай сий де дезаш ва из, — йоах Хасмахьмада. Кхо шу хьалха тха юртарча Грозненски мехкдаьтта техникума заочни отделене консультационни пункта заведующе тІаийхар со. Іимерза къамаьл дир сона Валентина Гавриловнае сай вахарах, дезалах, балхах аьлча, эггара тІехьа заочно мехкдаьтта техникуме деша вола аьлар.

ХІанз йиъалагІча курсе тІех дика деш Хасмахьмада. Депутата Асхабова дукха дика гІулакхаш даьа наха. Царех дийцар сона харжархоша.

Дукха жалобаш яйора юрта Южная яхача улицагІа бахача наха. Кlезига йоачаш хилча чІопипаца а гІаш а чакхвала йиш йоацаш хетта боллар улица тІа. Массехказа исполкома заседане дувца оттадир из дош депутата Асхабова, мехкдаьтта доаккхача управление кулгалхоаца дийцар. Эггара тІехьа барта бахар управлене кулгалхойи депутати: управлени улица тоаяра щеб эша асфальт бала раьза хилар, хІьта белхлой Хасмахьмада ше лаха бевар. Цу гІулакхца-и депутат сагота вацар — цо аьлча харжархой боагІаргба новкъостал эшача. Бутт балале бахача наьха напца — 600 метр тротуараш, пхоьбилла тоайир шоай улица харжархоша.

Дукха халонаш нийслора юрта хий бахьан долаш. Къаьна водопровод каст-каста ехе хий хьа ца луш соцар, тІаккха хий доацаш бусар нах. Яков Андронович Протас волча гулбелар цу гІулакха дукха садийтта харжархой. Цига вера Хасмахьмад а. Керда водопровод хьаяра дош дийцар цар. Турбаш яха шийна хьатІаийцар Хасмахьмада, хІьта харжархоша сангар йоаккхила шоашта тІаийпар. Диъ-пхи ди далале наьха цІеношка хий чугІортда. — йоах бригадира Яков Андроновича. Хасмахьмада шийн дош кхоачакдаьд.

Поселке бахача кагирхой дикадоттагІа, «воккхагІвар» ва Хасмахьмад. Цо деррига ду зІамига саг харцахьарча новкъа ца панийтара, эшача новкъостал ду. хІьта вочча гІулакхашта тІакхувш барашца даим къовсам лоаттабу. Къовсам лоаттабу аьлча а, уж нийсача новкъа бахара еррига общественность, милице органаш сарцагІйоах.

Диъ-пхи шо хьалха дар из. Школера лешар дита а дита гІалагІа бийсаш ва йоахаш, нагий къоалаш деш лелар кхувш воагІа зІамига саг Багаев Николай. Шоай доалахьара ваьнна кІаьнк кхетаве Хасмахьмадагара новкъостал дийхар даси ванаси Багаевгіар. Атта вацар депутата кІаьнка вгаз бахьан долаш къовсам лоаттабе. Хасмахьмада массехказа къамаьл дийча, кхеравича, хьаьстача хІама хиланзар. ТІаккха цун ханарча кагирхой новкъосталца кхетама болх бе ваьлар депутат. Цу гІулакхах пайда баьлар. Кlезиг-кlезига вагІаш ухха якачуина тІавера кІаьнк. ХІанз школа дийша йистеяьккха а раьнна совхоза дикагІа вола тракторист ва Багаев Николай.

Депутата Асхабова дикача гІулакхех дувца дукха да. Харжархой хІара денала воалаш а воалаш а ва из. Харжархошта хьалхашка политинформаци, беседа еш из волча хана яьсса моттигаш хилац яле, хІьта общественни порядок лораеш из вале цун участке латтийна хургвалара пеко яц. Из даим кийча ва наха гІулакх де.

М. БОГОЛОВ.

АЛЬБЕРТ ГАЛЕЕВ— ІИЛМАЙ ДОКТОР

ХІанз дуьнен халкъашта юкъерча Іилмахой форумаш гулдеш йолча моттиге яте шу хьалхагІа эрий ара яр. Тахан Новосибирска йистаца хьалъаттай йоккхеи хоза Іилман город. Цун улиций цІераш: Іилман проспект, Академически, Университетска, Институтски...

Березашта, къахьастешта, дийхашта юкъе хьалъаттай СССР Іилмай Академе Сибирски отделено ткъаь института корпусаш. Укхаза тІьестаю математика, механика, биологе, химе, автоматика, геологе, экономика лоархІаме проблемаш.

Къона я академгородок — къона ба цун Іилмахой а. Ядерни физика Института воккхагІвола Іилман болхлочун Галеев Альберта ткъаь ворхІ шу да. Московски энергетически института студент шо воллашехь а Новосибирске ваха Іоавахар из, Сибарегіеи рузкъаш карадерадача дакъа лацар духьа. 1963 шера Новосибирски университете диплома защита еш вар А. А. Галеев, Іилман журналашка цадора пуя юххьанцарча балхех лаьца. ХІанз институте эггара къонагІа вола Іилмай доктор, дуьнен халкъашта юкъерча дукхача конференцешка дакъа лоацаш ва А. А. Галеев. Цо докладаш лий. лекцеш йийшай Триесте хиинача дуьнен халкъашта юкъерча физикий школе. ДІадаха шу чаккхдоаладаш Ленински комсомола преми хьажайир А. А. Галеевина теоретически тохкамаш дарах. Управлени термоядерни реакце къайленаш гучаяхаргахьа баьккха ахы пхьаькха цхьа гІа а хилар цу балхах.

Сурта тІа: физико-математически Іилмай доктор, Ленински комсомола лауреат, лауреат Альберт Абукарович Галеев.

А. Полякова сурт. ТАСС фотохроника.

ДУНЕ ЦХЬАН КІИРАГІА

ЭШАБЕРГБОАЦА ЛЕНИНИЗМА НИЗ

«Владимир Ильич Ленин вахча дийнахь дена 100 шу дизара кийчо ира хьалъехьа» КПСС Центральни Комитето баь соцам чІоагІа гІарбаьннаб дерригача дуьнен прогрессивни нахашта юкъе. Дуьнен кхача районашкарча демократически пресс йолча бесса кепатехай цу документа положени, ІалаьнатЕ дукха шоай комментареш язъяьй. Кепайоалан прогрессивни органаша лела дувцарашта юкъе къаьстта белгалйоалаш а ленински идеяша дуне дегІаахара беррагача дела ма кІоаргаГІча тайпара воздействие ян а ц хилараш йола уйла.

Ленинизмаца дувзаленна да, белгалдоакхкь коммунистически бохлойн партей газеташ, 20-ча бІаьшерене карагІоула эггара доккхагІа дола революционни хІаман — адамий историчухь керда аьно дІайолаьлар белгалаьь йола Сийлаьа-йоккха Октябрьски революци, социализма дуьнен система хьахилар, доккхий некъалебъален къовсамаш болхлой классон беррагача къахьегамхошен капитализм эша а ль аьха котваллаци.

КПСС ЦК соцам къаьстта чІоагІа гІорбаьннаб кежарашца долча социалистически мехкашка. «Непсабадшаг» яхача венгерски коммунистий газето вдечох, ленински идеяша Іалаьмате чІоагІа воздействие ю дунен чуь дегІаахара. «Ленина цІи — социализман прогресса символ» кепе тІодза из чайте йоахе хьа «Работническо дело» яхача болгарски газето КПСС ЦК соцама хетахача статьяна. Раб парте Центральни Комитето соцамна дувзаленна дуьнен тІаьча хьалдтате ленински идеяша еча вІашиена йолча бесса вІалаша из аралаьняд «Нойес дойчланд» яха газет — СЕПГ ЦК орган. Газето белгалдоакхь, марксистско-ленински теоре цІенал дІахо а лорае, общество дегІаахара хьалдача историческа хьалахьа хьежжа теори йІаьхий е, буржуазни идеологе моллагІча белгалонашта духьала машар бохлаш къовсам лоаттабе лаьрхІа КПСС хилар.

Деррига дуьнен прогрессивни кепайоалоно КПСС ЦК соцамо юкъера къаьстта белгалйоакхь империалистически реакцией духьала лоаттабеча къовсаме дуьнен халкъашта юкъера пролетарски солидарность чІоагІъялла, халкъий революционни къовсам ма моттъ хьаллацалла барг ца хиларах дувцаш йола моттиг.

ИСПАНИ: ФРАНКИСТСКИ РЕЖИМА КРИЗИС ЧІОАГІЛУШ ЛАТТ

Юха а ираче социальни политически дозний арена а хиина дІалттай Испани. Мехка тІа-тІа чІоагІлуш латт массе тайпарча наха, эггара хьалха къахьегамхоша. франкистски диктатурава духьала лоаттабу къовсам. Укх тІеххьарча денощка дика кхохкаденнад Гипускоа яхача испански провинцера, баский мехкара хьал. Франкистски Іаьдалаша цига чрезвычайни положени а оттаь, бахача наха юкъера дукха нах лийцаб. Правительства юха а юкъедоаладаь массехк шу хьалхагІа дІадаьккха хиина хьалъаьла ма суд ен дола закон. Іаьдалаша цига суд е йиш йолаш дуа моллагІа а «тІема мятеж» хьоарах бехке лоархІор. «Монд» яхача французски газето бечаи хьажагІа, уж гІулакхаш эггара хьалха баскониски организацешта духьала дерзадаь а Франко режимана духьалара моллагІа оппозици тоІае лаьрхІа а да. Диктаторски режимана духьалара массехк эзар къовсамхо дІаІаже а лаьца.

Франкистий репрессеш чІоагІъеннай мехка кхача районашка а. Уж хьоаьй Испане болхлой классо, интеллигенце, студенчества, ахархой дукхача цаьье Испани демократически наькъана керда яккхар дукха, дагахьа гоама дола фашистски Іазап дІадаккхар духьа лоаттабеча къовсаме тІа-тІа хоадам боламогІа чакдоахача гІулакхашца.

Укх тІеххьарча шерашка Испане политически хьалашка лоархІаме аьттув бувл. ТІерча режима раьзе боацаш ба къахьегамхошка бола наах хиина ца Іеш, къмиеттел Франкой кар гІортола лоархІам хилна, масала, хиназерон эскаресн социальни группировкаш а. Мехка социальни политически эргалош ара тІехьа латтача къовсамхой хьалхарча мугІарашка эггара йода испански болхлой класс. ЛоархІаме дакъа кхоачеш я балха комиссеш — Испане дукхача предприятешка вІашагІъехка, дукха хьакаш юкъе болаш йоза къахьегамхой организацеш. Франкистий агІонгахьара тІалаттан деппаш низало доллашехьа а, тІа-тІа чІоагІагІа низ болаш йоагІа хьалха Испане Коммунистически парти. Франкистски режим сихагІа дІаяккхара, демократически сагІатохвш хіоттае а мехкара кхьйола ира политически, социальни, къамаш проблемаш къоастае а эаш, цу дакъе Каталоне, баскийн галисейн мехка бахача наха къамаш бокъонаш яла еаш йола кхьпхе правительство вІашагІйоллара тІехьа къовсам лоаттабу испански коммунисташа. Франко диктатура духьаль лоаттабеча къовсаме Испане Компарте тІахьех вІашагІа а теха Франкона духьалара цхьа фронт хьаяра.

Испане латтача событешка чІоагІа тешал ду цу мехкарча халкъо дега ца езача режимана духьалара къовсам хІара дениа чІоагІбеш хилара. «Испане къилбаседехьарча провинцешка укх гІазкхьарча хана хиина кегараш, — йалора укх денощка «Гардиан» яхача английски газето, — Франко режима гІал кхехкаш латтача вулкана чура кІур гІерташ хиларах бола кхы цхьаьккха цхьа хоам а ба».

ИЗРАИЛЬСКИ АГРЕССИ СОЦАЕ

Израильски экстремисташа провокационни, агрессивни гІулакхаш лелаларах Иордане дІачудана жалобаш юнцаш я ООН Кхерамзлен Совет. Хоаш ма харра. Кхерамзлен Совета заседани гулъяьяр Иорданера духьала Израиза герза нийсаца лелаьча агрессе кердача актацца дувзаленна. Израильски авиаце къизагІча тайпара Ас-Салт яхача иордански города бомбаш чуеттар бахаш долаш Іалаьмате дукха мавгоца баха нах бомбийя, эггара хьалха боккхий наь, кхалнах, бераш а доааш. Американски империалистий еэмад тхь а дийца, израильски военщино юкъеяьхай напалмни бомбаш.

ІарбиЙ Малхбоалене тель-авивски экстремисташа герза нвац лелаеча кердача провокацешь, израильски бІунаша ІарбиЙ территореш хІана а дІалаьца лоаттаяро чІоагІа эгІаздинад машар бедеш дола деррига халкъаш.

Кхерамзлен Совета заседанеш йолча хана тукхача цаччахьалкхений еккалаша кІалхара арийоацаш критика йир соахарча агрессе результаташ дІачІоагІъе а США доал деча гІоазарий новкъостала ГаргарчА Малхбоален карта хувца а гІертача Тель-Авива правительства авантюристически политикана. Духьал из бахьан долаш за дІалийцача ІарбиЙ територешкара израильски бІунаш арадоахилгеи Гаргарча Малхбоаленера кризис политически средствашца къоастадеи дІадехаш бола 1967 шера 22 ноябрера Кхерамзлен Совета резолюци Израила кхоачашъе тугаш ца хилар. ОАР-а. ІарбиЙ пачахьалкхенчча хьалхагІе а хьахьеххал ишта из доа къоастадар дош цоаш хилар, цхьабакъда, шарна духьале ю Вашингтоно оагІув хьалоаттабеча Израиле доал деш барий экстремизме.

Цхьан бІетамна биста гІерт американски политикаш агрессора агрессегахьара бала хачбенадаш. Цхьатарра даркІа гІерт уж ІарбиЙхачна болча наха герз бе а дела израильски оккупанташта духьала законагІа йоагІаш лелаю акташ ІарбиЙ наьршача городашта израильски авиаце къизагІча тайпара чуетта бомбаш. Цхьабакъда, кортамукъале йахьан долаш къовсам лоаттабоа бола моллагІча халкъа бокъо шеке йолаш хеттийта йиш йолаш вац цхьаккха а. Ди тІехь шерту Израила дІалийшача ІарбиЙ территорешкара духьален болам. Израильски гІаьрахошта духьалара къовсам тІа-тІа чІоагІбеш ба Иордана малхбузехьарча йистапара. Синайски ахгІайрен гІара. Газера, Иерусалимера ІарбиЙ. ХІьта мел чІоагІа агрессе акташ лелайой а Тель-Авива дахьита чогаргдац дІалийца территореш мукъаяр духьа ІарбиЙ халкъана доаттабе а боагІаш лоаттабеча къовсама новкъарле е.

Укх денощка 22 ноябрера Кхерамзлен Совета резолюци кхоачашъе лаьрхІа Гаргарча Малхбоалене политически консультацей керда тІур дІайолайир ООН Генеральни секретара къаьсттача викала Гуннар Ярринга. ВІашагІкхийттача Къамий Организаце ІарбиЙ мехкашта духьалара Израила агрессивни гІулакхаш соцадараш Гаргарча Малхбоалене чІоагІа машар хиаоттабараш хоадам боадаш дола гІулакхаш чакхдоахалуордоаши чакхдаха дезаш а.

Ф. СЕЙФУЛЬ-МУЛЮКОВ. (ТАСС).

Ивано - Франковски областьХозача шийа тайпарча искусствоц цІи хеза я Гуцульшина. Цу мехкарча хІара юрта а городе а дукха ба самодеятельни артисташ — музыканташ, илланчархой, халхархой. Дукха ха йоацаш Прикарпатье дикагІча самодеятельни коллективаех йолча цхьаннена — Косов яхача городерча «Косовчанка» яхача догамаш дерийи кІуосаш юрийи ансамблена Халкъа хоровой капелла яха цІи енний. самодеятельни искусства республикански фестивале хотъяларк тарра лоша медаль енний.

СУРТА ТІА: капелле дакъа лоацараш (аьрдехьара аьттехьа) Алексей Кибич, Федор Челак, Мария Калинник, Иван Срибняк, Мария Ферчук, Мария Воротюк, Владимир Берницкий.

В. Миговича сурт. ТАСС фотохроника.

УРАЛЬСКИ МРАМОРАХ ЯЬ «ВОРХІЛАГІА СИГАЛЕ»

Останкински телевизионни башнера «ВорхІлагІа сигале» яхача ресторана залий кепаш Къулбехьен Уралерча мрамора дотта хургда. Коелгера сийна - кІайчен Балашинкски мрамор боалача моттигера Іажаргіа бес лелача кІайчен мрамора пертеш хІанзалехьа а дІахийтай Москве.

Дукха ха йоацаш Челябински геологотохкамий тресте йистехьиннад хІана эггара йоккхагІча мрамор боалача Коелгински моттигера запасаш мел я хара материалаш тохкага. Укхаза мраморни рудник толашагІча тайпара юхабийтъю, бІехаш Іоакъаш йоаххара шерду.

Эггара тайп - тайпара бесаш лела мрамор кийслу Къулбехьен Урала. Геттара дика да уралески мрамораш — йоачаш йолча хана форда саьне сигала бесса - Іовкъара дараш. Дукха ха йоацаш гучаьаккхай керда, Саткински мрамор боалла моттиг. Геологаша хьалъяьхай баьде оасаш укхача Іаьржача, бархата бесарча, баьде-цІеча, Іовкъара бесарча мраморa дарбалаш. Тайп - тайпара бесаш дола мрамораш доахк Сатка яхача хи берда йисте гІоала 250 метра дІоаххала. Мраморни «бедани йистош» цІенъяь тохкаргйолаш я.

Людмила БУТОРИНА,
АПН корреспондент.

ХАОТТАМ

Тахан республике гІоллен Грознен йоачан а йоацаш, кlезиг-дукха морхаш хургья. малхбоалехьара гІахьа мух хьекхаргба. 24—29 градус йІовхал хургья.

Кхоана кlезиг - дукха морхаш хургья, цхьаццанахьа лоацача хана догІа делхаргда. дивъувкъаргда. къулба - малхбоалехьара цкъарчоа лаьгІа а болаш, тІаккха гІаьхха хьеккаш мух хургба, бийсанна 13—18 градусе дийнахь 27—32 градусе йІовхал хургья.

Редактора заместитель А. А. МЯКИЕВ.

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гІа этаж). Телефонаш: редактора—3-44-96; редактора зам.—3-39-11; беакдоахаьча секретара—3-34-39; партийни вахарех, культурах, промышленностех отделий—3-42-30; юрта баахамех письмойх отделий—3-42-28.

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Ленина 11 (3-й этаж). Телефоны: редактора—3-44-96; зам. редактора—3-39-11; ответственного секретаря — 3-34-39; отделов партийной жизни, культуры, промышленности — 3-42-30; отделов сельского хозяйства и писем — 3-42-28.

«Грозненский рабочий» издательстви типографи Революце проспект, 7/84.

Типография из-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84.

СФ02209. Заказ № 3496.